

KULTTUURIPOLITIIKAN TUTKIMUSKESKUS CUPORE

Cuporen työpapereita 27

Maria Hirvi-Ijäs, Vappu Renko & Sakarias Sokka

RAKENTEET MENESTYKSEN EDISTÄJÄNÄ VISUAALISTEN TAITEIDEN TOIMIALALLA

Kokemuksia kehittämishankkeesta

5.12.2025

Cuporen työpapereita 27

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2025

ISBN 978-952-7200-95-7

ISSN 2343-2284 (pdf)

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	5
SAMMANDRAG	6
SUMMARY.....	7
1 JOHDANTO.....	8
2 KULTTUURIPOLIITTISIA RAKENTEITA VISUAALISTEN TAITEIDEN TOIMIALALLA	10
2.1. Toimiala-ajattelu	11
2.2. Toimialan regeneratiivinen kehä	12
3 AINEISTO JA KEHITTÄMISHANKKEEN VAIHEET	17
3.1. Kyselytutkimus	17
3.2. Asiantuntijahaastattelut	18
3.3. Tiedon visualisointi	19
3.4. Työpajat	19
3.5. Muu tutkimus ja kirjallisuus	21
3.6. Hankekumppaneiden rooli	21
4 ANALYYSI JA KESKUSTELU	22
4.1. Taiteellinen luominen	22
4.1.1. Alumnikysely	23
4.1.2. Haastattelut ja työpajat	24
4.1.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteellinen luominen	25
4.2. Taiteellinen toiminta ja tuotanto	26
4.2.1. Alumnikysely	26
4.2.2. Haastattelut ja työpajat	28
4.2.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteellinen toiminta ja tuotanto	31
4.3. Taiteen levittäminen ja esittäminen	32
4.3.1. Alumnikysely	32
4.3.2. Haastattelut ja työpajat	35
4.3.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteen levittäminen ja esittäminen	38
4.4. Taiteen keräily ja kokoelmat	39
4.4.1. Alumnikysely	39
4.4.2. Haastattelut ja työpajat	40

4.4.3.	Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteen keräily ja kokoelmat	41
4.5.	Taidekritiikki ja tutkimus.....	41
4.5.1.	Alumnikysely	42
4.5.2.	Haastattelut ja työpajat	43
4.5.3.	Tunnistettuja kehittämistarpeita: taidekritiikki ja tutkimus.....	43
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	44
5.1.	Yleiset johtopäätökset	45
5.2.	Konkreettiset kehittämis ehdotukset	47
5.2.1.	Voidaan tehdä nyt nykyisillä resursseilla tai niiden uudelleen suuntaamisella	47
5.2.2.	Voidaan tehdä yhdessä laajemmin toimialan sisällä lisäresursoinnilla tai resurssien uudelleen suuntaamisella ..	48
5.2.3.	Vaativat kulttuuripoliittisia toimia	49
	LÄHTEET	51

KUVAT

Kuva 1.	Regeneratiivinen kehä visuaalisten taiteiden toimialalla Suomessa.....	12
Kuva 2.	Kehittämishankkeen vaiheet ja prosessi.....	17

TAULUKOT

Taulukko 1.	Julkiset taide- ja taiteilijapoliittiset rakenteet visuaalisten taiteiden toimialalla.	14
Taulukko 2.	Keskeisiä tahoja ja vastuuta visuaalisten taiteiden toimialan kehittämisessä.	50

TIIVISTELMÄ

Visuaaliset taiteet muodostavat yhden vakiintuneimmista ja suosituimmista taiteenaloista. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että alan ammattitaiteilijat Suomessa kokevat tulotasonsa ja työhyvinvointinsa heikommiksi kuin taiteilijat muilla taiteenaloilla. Tämä viittaa siihen, että taiteellisen työn edellytykset visuaalisten taiteiden toimialalla ovat rakenteellisesti heikosti tuettuja – toisin sanoen, ne objektiiviset olosuhteet, joissa taiteilijat toimivat, eivät riittävästi tue heidän työtään.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen koordinoimassa *Visuaalisten taiteenalojen toimialarakenteet menestyksen edistäjänä* -kehittämishankkeessa (2024–25) tarkasteltiin, miten visuaalisten alojen ammattitaiteilijat Suomessa kokevat toimialan nykyiset rakenteet, ja miten he näkevät näiden rakenteiden voivan kehittyä tulevaisuudessa paremmin ammatillista toimintaansa tukeviksi. Menestyksellä tarkoitetaan hankkeessa sitä, että ammattitaiteilijat pystyvät tulemaan toimeen ja kehittymään ammatissaan pitkäjänteisesti.

Käytännön tasolla visuaalisten taiteiden toimialan rakenteiden kehittämisessä on keskeisessä asemassa hankkeen yhteistyökumppaniverkosto, joka voi tarjota sellaisia palveluja, joita taiteilijat tarvitsevat menestyäkseen. Hankkeen yhteistyökumppaneina toimivat Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Suomen Taiteilijaseura, Frame Contemporary Art Finland sekä visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry.

Tulokset korostavat taide- ja taiteilijapolitiikan merkitystä taiteellisen työn rakenteiden muovaajana sekä vakaan toimintaympäristön turvaajana dynaamisessa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Visuaalisten taiteiden toimialan elinvoimaisuuden kannalta on olennaista, että sen eri osissa ja toiminnoissa on vahvoja ja keskenään verkostoituneita toimijoita julkisen sektorin lisäksi myös yksityisellä ja kolmannella sektorilla.

SAMMANDRAG

De visuella konsterna utgör ett av de mest etablerade och populära konstområdena i Finland. Forskning visar dock att professionella konstnärer inom området upplever sin inkomstnivå och sitt välbefinnande i arbetet som sämre än konstnärer inom andra konstområden. Detta tyder på att förutsättningarna för konstnärligt arbete inom de visuella konsterna är strukturellt svagt understödda – med andra ord att de objektiva villkor under vilka konstnärerna verkar inte i tillräcklig grad stödjer deras arbete.

I utvecklingsprojektet *Den visuella konstbranschens infrastruktur som framgångsfaktor* som koordinerats av Kulturpolitiska forskningscentret Cupore, undersöktes hur yrkesverksamma konstnärer inom de visuella konsterna i Finland upplever de nuvarande branschstrukturerna och hur de anser att dessa strukturer kan utvecklas för att i framtiden bättre stödja deras professionella verksamhet. Med framgång avses att yrkesverksamma konstnärer ska kunna verka och utvecklas inom sitt yrke på lång sikt.

På praktisk nivå spelar projektets samarbetspartnernätverk en central roll i utvecklingen av strukturerna inom de visuella konsterna, eftersom det kan erbjuda de tjänster som konstnärer behöver för att nå framgång. Samarbetspartner är Konstuniversitetets Bildkonstakademi, Konstnärsgillet i Finland, Frame Contemporary Art Finland samt Bildupphovsrättsföreningen Kuvasto rf.

Resultaten betonar betydelsen av konst- och konstnärspolitik när det gäller att forma strukturerna för konstnärligt arbete och att säkerställa en stabil verksamhetsmiljö i ett dynamiskt och snabbt föränderligt samhälleligt sammanhang. För den visuella konstbranschens vitalitet är det avgörande att det inom dess olika delar och funktioner finns starka och sammanlänkade aktörer, inte bara inom den offentliga sektorn utan även inom den privata och tredje sektorn.

SUMMARY

The visual arts constitute one of the most established and popular artistic fields in Finland. However, research shows that many professional visual artists perceive their income levels and work wellbeing as weaker than those of artists in other art forms. This suggests that the conditions for artistic work in the visual arts are structurally under-supported – in other words, the objective circumstances in which artists operate do not sufficiently enable or sustain their work.

In the development project *Infrastructure as a Success Factor in the Visual Arts*, coordinated by the Center for Cultural Policy Research Cupore, the aim was to examine how professional visual artists in Finland experience the current structures of the domain and how they believe these structures could be developed to better support their professional activities in the future. In the project, success refers to enabling professional artists to work and grow in their profession in the long term.

On a practical level, the project's partner network plays a central role in developing the structures of the visual arts domain, as it can provide services that artists need to succeed. The partners include the Academy of Fine Arts at the University of the Arts Helsinki, the Artists' Association of Finland, Frame Contemporary Art Finland, and Visual Arts' Copyright Society Kuvasto.

The results highlight the importance of art and artist policy in shaping the structures that underpin artistic work and in safeguarding a stable operating environment within a dynamic and rapidly changing societal context. For the vitality of the visual arts domain, it is essential that strong and interconnected actors are present across the domains various parts and functions — not only in the public sector but also in the private and third sectors.

1 JOHDANTO

Visuaaliset taiteet ovat yksi vakiintuneimmista taiteenaloista sekä Suomessa että kansainvälisesti. Yhteiskunnallisten muutosten myötä viimeaikaiset tutkimukset ovat korostaneet tarvetta siihen, että nykytaiteilijat omaksuvat uusia taitoja ja mukautuvat muuttuviin toimintatapoihin. Näihin kuuluvat digitaalisen näkyvyyden vahvistaminen, poikkitaiteellisten ja monialaisesti suuntautuneiden työmahdollisuuksien hyödyntäminen sekä omien urapolkujen jäsentäminen entistä selkeämmin (Kuusimäki 2022: 196–198). Menestyvän uran visuaalisten taiteiden alalla nähdään yhä useammin edellyttävän yrittäjämäistä otetta ja markkinointiosuudesta, suhteiden rakentamista taidemaailman portinvartijoihin, strategista brändin kehittämistä sekä maineenhallintaa (Petrides & Fernandez 2020).

Samaan aikaan huomattavasti vähemmän huomiota on kiinnitetty kulttuuripoliittisiin rakenteisiin, jotka mahdollistavat, tukevat ja edistävät taiteilijoiden työtä. Taide- ja taiteilijapoliittisesta näkökulmasta visuaalisia taiteita Suomessa tarkastelleet selvitykset ovat osoittaneet, että visuaalisten taiteiden toimialalla taiteellista työtä mahdollistavat rakenteet ovat huomattavasti heikommat kuin monella muulla taiteen toimialalla. Tämä heijastuu ammattitaiteilijoiden työhön. Visuaalisten alojen ammattitaiteilijoiden kokonaistulot ovat matalammat ja työhyvinvointi heikompaa kuin muilla taiteenaloilla. (Lahtinen ym. 2025; Hirvi-Ijäs ym. 2023; Sokka ym. 2023.)

Jotta toimiala säilyy elinvoimaisena ja kuluttajat voivat jatkossakin käyttää visuaalisten taiteiden palveluja, toimialan rakenteita tulee kehittää kestävästi myös ammattitaiteilijoiden tarpeet huomioiden. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen yhteistyökumppaniverkoston kanssa vuosina 2024–25 toteuttamassa *Visuaalisten taiteenalojen toimialarakenteet menestyksen edistäjänä* -kehittämishankkeessa tarkasteltiin niitä rakenteita, jotka tukevat visuaalisen alan taiteilijoita menestymään ammatissaan. Menetyksellä tarkoitetaan tässä sitä, että ammattitaiteilijat pystyvät tulemaan toimeen ja kehittymään ammatissaan pitkäjänteisesti.

Kehittämishankkeella oli kaksi keskeistä tavoitetta: 1) täsmentää, millaisia rakenteita ammattitaiteilijat tarvitsevat menestyäkseen visuaalisten taiteiden toimialalla, ja 2) kehittää yhteistyöverkoston kanssa toimialan rakenteita tulosten perusteella.

Ensimmäisen tavoitteen myötä hankkeessa tarkasteltiin visuaalisten taiteiden toimialaa ammattitaiteilijoiden näkökulmasta. Taideyliopiston Kuvataideakatemiasta vuosina 2013–2023 valmistuneille alumneille lähetetyn kyselyn kautta kerättiin tietoa siitä, miten ammatissa toimivat taiteilijat kokevat menestystä

edistävät (tai estävät) rakenteet. Taiteilijoilta kysyttiin, miten toimialan nykyiset rakenteet toimivat, millaisia rakenteita mahdollisesti puuttuu ja mitä rakenteilta vaaditaan, jotta ne tukisivat ammatillista menestymistä parhaalla mahdollisella tavalla.

Toisen tavoitteen kautta tarkasteltiin visuaalisten taiteiden toimialan rakenteita käytännössä. Keskeisessä asemassa on hankkeen yhteistyökumppaniverkosto, joka voi tarjota sellaisia palveluja, joita taiteilijat tarvitsevat menestyäkseen. Verkostoon kuuluvat:

- **Taideyliopiston Kuvataideakatemia**, joka tarjoaa ylintä kuvataiteen koulutusta ja on alallaan Suomen ainoa yliopistotasoinen oppilaitos, jossa toutetaan myös taiteellista tutkimusta.
- **Suomen Taiteilijaseura**, joka on kuvataiteen vaikuttaja- ja asiantuntijaorganisaatio ja edustaa yli 3 000 kuvataiteilijaa.
- **Frame Contemporary Art Finland**, joka on nykytaiteen asiantuntijaorganisaatio ja tiedotuskeskus, jonka tehtävänä on vahvistaa suomalaisen nykytaiteen asemaa sekä edistää yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten nykytaiteen ammattilaisten välillä.
- **Kuvasto ry**, joka on vuonna 1987 perustettu visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö, jonka tehtävänä on edistää ja turvata kuvataiteilijoiden tekijänoikeuksia sekä kuvataiteen tekemisen edellytyksiä.

Kokonaisuudessaan yhteistyökumppaniverkosto kattaa visuaalisten taiteiden toimialan keskeisimmät toimijat koulutuksen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja edunvalvonnan, kansainvälistymisen sekä tekijänoikeuksien aloilla Suomessa. Yksi kehittämishankkeen käytännön tulos on ollut sen yhteistyötahojen välisen vuorovaikutuksen lisääminen koko toimialan kehittämiseen liittyvissä laajoissa kysymyksissä.

Tästä juontuu myös yksi tämän raportin lopussa kootuista toimenpide-ehdotuksista, joka liittyy toimialan kehittämisvastuiden tunnistamiseen sekä toimialan kehittämiseen tähtäävien verkostojen suunnitelmalliseen vahvistamiseen toimijoiden keskinäisen, koordinoidun yhteistoiminnan kautta.

2 KULTTUURIPOLIITTISIA RAKENTEITA VISUAALISTEN TAITEIDEN TOIMIALALLA

Yleisesti ottaen rakenteet voidaan ymmärtää yksilöiden toiminnan puitteina oleviksi objektiivisiksi olosuhteiksi (Archer 2003; Gray 2016). Kulttuuripolitiikka puolestaan voidaan nähdä hallinnollisena rakenteena, joka kattaa kulttuurin käsitteen ympärille rakennetut erilaiset politiikat (Alasuutari & Kangas 2020: 5).

Suomessa kulttuuripoliittista rakennetta – joka perustuu erityisesti lainsäädäntöön, julkiseen rahoitukseen sekä vahvoin taide- ja kulttuuri-instituutioihin – on pitkään luonnehdittu jähmeäksi (esim. Rautiainen 2008; Saukkonen 2014). Vaikka tällainen rakenteellinen pysyvyys luo johdonmukaisuutta, se voi samalla heikentää järjestelmän kykyä reagoida muuttuviin tarpeisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin.

Kulttuuripolitiikassa voidaan tarkastella erikseen taide- ja taiteilijapolitiikkaa, jotka voidaan erottaa toisiinsa toiminnallisesti kietoutuviksi politiikka-alueiksi. Taidepolitiikan alue koskee taiteen asemaa yhteiskunnassa ja taiteilijapolitiikka koskee ammattitaiteilijoita. Taidepolitiikassa huolehditaan taiteen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, saatavuudesta ja saavutettavuudesta niin yksilöiden ja yhteisöiden kuin sosiaalisesti kestävä kehityksen näkökulmista. Taiteilijapolitiikan tavoitteena on turvata moninainen taiteellinen ilmaisu ja taiteellisen työn toimintaedellytykset. (Hirvi-Ijäs & Sokka 2019.)

Visuaalisia taiteita tukevat ja edistävät kulttuuripoliittiset rakenteet Suomessa ovat monin tavoin vähemmän kehittyneet kuin monilla muilla taiteenaloilla. Visuaalisten taiteiden rahoitus on erityisen riippuvainen apurahoista, mikä korostaa Taiken ja säätiöiden apurahoituksen merkitystä toimialalla (Jakonen ym. 2021: 40). Esimerkiksi vuonna 2024 visuaalisille taiteille kohdistettiin eniten Taiken yksityishenkilöille ja työryhmille myöntämää rahoitusta, mutta samalla niiltä puuttuu muita rakenteellisia tukimekanismeja, joita muilla taiteenaloilla on ja alan yhteisöjä tuetaan selvästi vähemmän kuin muilla suurilla taiteenaloilla. (Taite 2025.)

Ilkka Heiskanen, Pertti Ahonen ja Lasse Oulasvirta (2005: 34–41) ovat osoittaneet, että suomalaisessa kulttuuripolitiikassa eri taiteenalojen välillä on tapahtunut yhtäältä priorisointia ja toisaalta marginalisointia. Heidän analyysissään visuaaliset taiteet olivat kulttuuripolitiikassa marginaalinen ala, jolla taiteellista työtä mahdollistava rahoitus on ollut niukempaa kuin esimerkiksi teatterin tai klassisen musiikin aloilla. Eroavaisuudet eri taiteenalojen rahoituksessa kytkeytyvät läheisesti taidepolitiikan lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin perusteisiin (em.: 34–35). Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi laitosten rahoitukseen liittyvää lainsäädäntöä sekä avustusprosessien vakiintuneita käytäntöjä ja niihin liittyvien instrumenttien suuntaamista.

Osittain jäykän politiikkakehyksen vuoksi visuaalisten taiteiden marginaalinen asema suomalaisessa kulttuuripolitiikassa on säilynyt tähän päivään saakka. Visuaalisten taiteiden tuotanto- ja jakelurakenteita tukevat mekanismit ovat toistuvasti osoittautuneet heikoiksi (OKM 2009; 2018; Hirvi-Ijäs & Sokka 2019; Jakonen ym. 2021). Vuonna 2023 vain 1,2 prosenttia (19 miljoonaa euroa) koko valtion kulttuurirahoituksesta (1,53 miljardia euroa) kohdistui visuaalisiin taiteisiin, kun taas audiovisuaalinen ala (449 miljoonaa), musiikki (167 miljoonaa) ja esittävät taiteet (165 miljoonaa) saivat suurimmat osuudet (Sokka & Nokela 2024). Nämä erot julkisessa rahoituksessa kertovat suurista eroista toimialojen toimintaedellytyksissä.

2.1. Toimiala-ajattelu

Tässä hankkeessa lähestymme visuaalisia taiteita yhtenä kulttuurin toimialana tutkiaksemme rakenteiden ja käytäntöjen monimutkaista vuorovaikutusta. Rakenteet ymmärrämme tässä yhteydessä laajasti ”tekijöinä, jotka vaikuttavat yksittäisten toimijoiden tekoihin, valintoihin ja uskomuksiin, mutta joita ei voida yksilöänsä kautta täysin selittää” (Gray 2016: 119).

Kulttuuritoimialan käsitettä on käytetty kulttuuritilastoinnin kehittämisessä. Euroopan tilastojärjestelmän kulttuuriverkoston loppuraportin (ESSnet-Culture Final Report 2012) mukaan kulttuurinen toimiala on ”luonnehdittavissa toiminnalliseksi prosessiksi, joka keskittyy taiteelliseen ja kulttuuriseen luomiseen” (emt.: 20). Kulttuurinen toimiala käsittää joukon käytäntöjä, toimintoja tai kulttuurituotteita, jotka keskittyvät ryhmään ilmaisumuotoja, jotka tunnustetaan taiteellisiksi (emt.: 29).

Eurooppalaisessa tilastokehikossa kuvataiteet – kuvataide, valokuvaus ja muotoilu – tunnustetaan yhdeksi kulttuuriseksi toimialaksi. Suomen kansallisessa hallinnossa opetus- ja kulttuuriministeriöllä (OKM) on nimellinen vastuu julkisesta taidepolitiikasta. Ministeriön sisällä taiteet on jaettu kuuteen erilliseen alaan, jotka määrittyvät tietäntyyppisten taiteellisten tuotantojen ja käytäntöjen kautta. Yksi OKM:n tunnistamista aloista on visuaaliset taiteet, joka OKM:n hallinnoimassa järjestelmässä kattaa kuvataiteen, valokuvauksen, mediataiteen, kuvituksen ja sarjakuvan.

Tilastokehikon mukaisesti kaikki kulttuuriset toimialat sisältävät kuusi keskeistä toimintoa: luominen, tuottaminen/julkaiseminen, levittäminen/kauppa, säilyttäminen, koulutus ja hallinto/säätely. Kehikossa taiteellinen luominen sijoittuu toimintojen ytimeen, jotka seuraavat toisiaan peräkkäin ja monin tavoin toisiinsa limittyen. Kehikko sisältää myös tukitoimintoja, jotka voivat olla spesifejä tietyille aloille, mutta myös poikkileikkaavia eri alojen välillä. Hallinnon ja

sääntelyn toiminto viittaa lähinnä toimialoja rahoittaviin, säänteleviin ja rakenteistaviin toimintoihin. (ESSnet 2012.)

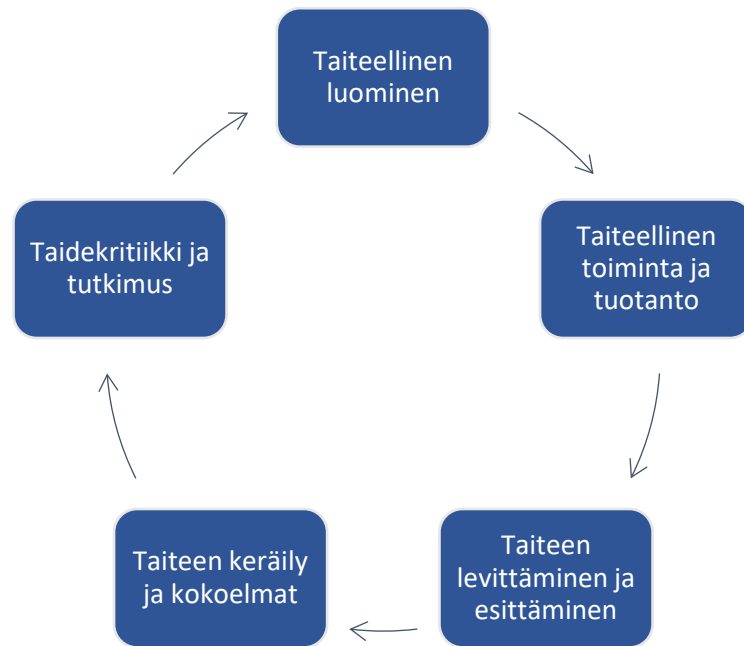
2.2. Toimialan regeneratiivinen kehä

Visuaalisten taiteiden toimialalla sekä muilla kulttuuritoimialoilla toteutettavat toisiaan seuraavat toiminnot voidaan muotoilla myös regeneratiivisen eli uudistuvan kehän kautta (Holden 2015: 27; ks. myös esim. UNESCO 2009; Flew 2012). Regeneratiivisen kehän malli tunnistaa viisi keskeistä solmukohtaa: luominen, tuotanto, kokoelmat, säilyttäminen ja palautuminen. Näin kuvaten luova työ muuttuu taideteoksiksi ja muuksi kulttuuriseksi sisällöksi, joka puolestaan muuttuu perinnöksi, joka osaltaan innostaa uutta luovuutta. Regeneratiivinen kehä tarjoaa yhden tavan hahmottaa kulttuuria laajana ja holistisena ekosysteeminä (Holden 2015: 27; Pratt 2022).

Sovellamme regeneratiivista kehää visuaalisten taiteiden toimialaan Suomessa. Tässä yhteydessä olemme tiivistäneet keskeiset toiminnot seuraavasti: taiteellinen luominen; taiteellinen toiminta ja tuotanto; taiteen levittäminen ja esittäminen; taiteen keräily ja kokoelmat; sekä taidekritiikki ja tutkimus (Kuva 1).

Näissä toiminnoissa ilmenevät regeneratiivisen kehän solmukohdat, ja ne korostavat taiteellisen prosessin keskeisiä osia visuaalisissa taiteissa. Jokainen solmukohta sisältää sekä rakenteellisia elementtejä että käytännön toimintoja, jotka edistävät toimialan ylläpitoa ja kehitystä. Yhdessä ne ylläpitävät visuaalisten taiteiden toimialan elinvoimaa ja jatkuvaa kehitystä Suomessa (Hirvi-Ijäs & Renko 2022).

Kuva 1. Regeneratiivinen kehä visuaalisten taiteiden toimialalla Suomessa.

Toimialan rakenteet ovat olennaisia sen eri toimintojen ylläpitämiseksi. Tiedetyt rakenteet kuten vakiintuneet rahoitusmuodot voidaan ymmärtää poikkileikkaavina elementteinä, jotka liittyvät kehän eri osiin ja voivat olla myös toimialojen rajat ylittäviä. Esimerkiksi koulutusjärjestelmä tarjoaa perustietoa ja -taitoja taiteilijoille sekä valmiuksia myös niille ammattilaisille, jotka osallistuvat ja tukevat taiteellisen toiminnan ja tuotannon, taiteen esittämisen ja levittämisen, taiteen keräilyn ja kokoelmien, sekä taidekritiikin ja tutkimuksen prosesseja. Kaikki nämä vaiheet edellyttävät luonnollisesti myös rahoitusta.

Visuaalisten taiteiden toimialan kehittämiseen regeneratiivisen kehän eri osa-alueilla on viime vuosina kiinnitetty moneen kertaan huomiota julkisen taide- ja taiteilijapolitiikan kehitystavoitteissa. Jo vuonna 2009 visuaalisten alojen taidepoliittisessa ohjelmassa todettiin, että ”tarvitaan uusia markkinointikeinoja ja matalan kynnyksen tiloja ja tilanteita, joissa yleisö ja taide kohtaavat. Vapaan kentän toimintamahdollisuuksien vahvistamiseksi tarvitaan visuaalisten taiteiden aluekeskuksia, jotka kehittävät alan tuottajatoimintaa ja yleisötyötä, välittävät taiteen hyvinvointipalveluja ja tekevät yhteistyötä yritysmaailman kanssa.” (OKM 2009, 4.)

Vuonna 2018 julkaistussa taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivoja pohtineen työryhmän raportissa visuaalisten alojen rakenteiden vahvistamiseen kiinnitettiin erikseen huomiota: ”Visuaalisille aloille tulisi luoda rakenteita ja rahoitusmalleja, joiden avulla voidaan turvata nykytaiteen tekeminen ja esittäminen valtakunnallisesti” (OKM 2018: 37). Viimeisimpänä visuaalisten taiteiden rakenteiden kehittäminen nostetaan esiin kulttuuripoliittisessa selonteossa: ”Kulttuuripoliittista keskustelua leimaa huoli taiteilijoiden toimeentulosta. Huoli on akuutti ja

perusteltu erityisesti visuaalisilla aloilla, joilla työllistäviä organisaatioita on vähän.” (VN 2024: 49.)

Aiempiin tutkimuksiin nojaten (esim. Hirvi-Ijäs & Renko 2022; Hirvi-Ijäs ym. 2024; Hirvi-Ijäs & Sokka 2019; Hirvi-Ijäs ym. 2023; Sokka ym. 2023) voidaan tunnistaa useita keskeisiä visuaalisten taiteiden toimialan rakenteita, joita julkinen sektori ylläpitää. Rakenteet on kiteytetty taulukkoon 1. Näiden rakenteiden perustaminen, tukeminen ja kehittäminen muodostavat keskeisen painopisteen Suomen taide- ja taiteilijapolitiikassa (Hirvi-Ijäs & Sokka 2019). Kattavaa analyysia visuaalisten taiteiden toimialan rakenteista regeneratiivisen kehän eri solmukohtien välillä ei kuitenkaan olla Suomessa toistaiseksi tehty.

Taulukko 1. Julkiset taide- ja taiteilijapolitiiset rakenteet visuaalisten taiteiden toimialalla.

Toiminto	Julkisen politiikan rakenteet
Taiteellinen luominen	- Taiteilijakoulutuksen järjestelmän ylläpito. - Julkiset rahoitusrakenteet (esim. taiteilija-apurahat, työryhmät/kollektiivit, residenssit, kolmas sektori). - Työtilojen tarjoaminen.
Taiteellinen toiminta ja tuotanto	- Koulutusjärjestelmä. - Julkiset rahoitusrakenteet (esim. taiteilija-apurahat, työryhmät/kollektiivit, residenssit, kolmas sektori). - Työtilojen tarjoaminen. - Prosenttiperiaate (kunta- ja sairaanhoitopiirien rakennushankkeissa).
Taiteen levittäminen ja esittäminen	- Koulutusjärjestelmä. - Taidemuseoiden ylläpito. - Tekijänoikeusjärjestelmä (esim. jälleenmyyntikorvaus, näyttelykorvaus). - Taiteilijain näyttelypalkkiot. - Julkiset rahoitusrakenteet (esim. kolmannen sektorin galleriat, tuki yksityisille gallerioille, kansainvälistäminen).
Taiteen keräily ja kokoelmat	- Koulutus. - Hankinnat taidemuseoihin. - Hankinnat valtion taidekokoelmaan.
Taidekritiikki ja tutkimus	- Koulutusjärjestelmä (esim. taiteen ja taiteellisen tutkimuksen ohjelmat). - Kulttuuritarjonta Yleisradion kautta. - Julkiset rahoitusrakenteet (esim. kulttuurilehtituki).

Taiteellisen luomisen osalta kulttuuripoliittiset rakenteet ovat perustavanlaatuisia ylläpitämällä taiteilijoiden koulutuksen muodollisia järjestelmiä.

Jatkokoulutusmahdollisuuksia on tarjolla esimerkiksi liiketoiminnan kehittämisen alueilla, joilla voi olla suoria yhteyksiä luomiseen. Lisäksi sekä valtio että kunnat myöntävät rahoitusta taiteellisen luomisen tukemiseen pääasiassa taiteilija-apurahojen kautta. Valtion apurahat perustuvat lainsäädäntöön (734/1969). Julkinen sektori tukee myös residenssejä ja erilaisia kolmannen sektorin organisaatioita, jotka tarjoavat luovia työmahdollisuuksia. Monet kunnat tarjoavat lisäksi taiteilijoille työtiloja joko maksutta tai alennettuun hintaan. Julkisen sektorin lisäksi luomista tukevat yksityiset säätiöt sekä pohjoismaiset ja EU-tason rahoitusmekanismit.

Taiteellisen toiminnan ja tuotannon osalta monet samat rakenteet, jotka tukevat luomista – kuten julkinen rahoitus ja työtilojen saatavuus – ovat edelleen keskeisiä. Lisäksi useat kunnat ja alueelliset hyvinvointipalvelut edistävät julkisen taiteen tuotantoa. Keskeinen käsite julkisen taiteen alalla on prosenttiperiaate, joka ohjaa osan rakennusbudjeteista julkisen taiteen tilaamiseen ja tuotantoon.¹

Taiteen esittämiseen ja levittämiseen liittyvät julkiset rakenteet ovat erityyppisiä moninaisia. Julkinen sektori tarjoaa rahoitusta museoille osana laajempaa taide- ja kulttuurilaitosten verkostoa Suomessa. Tällä hetkellä valtionavustuksia myönnetään 125 museolle, joista 53 on taidemuseoita (Hirvi-Ijäs ym. 2024: 8–9).

Tekijänoikeusjärjestelmä perustuu lainsäädäntöön, joka antaa taiteilijoille oikeuden korvaukseen teostensa käytöstä.² Suomessa Kuvasto ry on visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö; se hallinnoi jälleenmyyntikorvausta ja näyttelykorvausta edustamiensa taiteilijoiden puolesta, sekä muita korvauksia teosten käytöstä. Näyttelykorvaus on tekijänoikeuskorvaus taideteoksen julkisesta esittämisestä, ja taiteilijoilla on siihen laillinen oikeus, kun teos on heidän omistuksessaan.

Taiteilijan näyttelypalkkiot puolestaan maksetaan taiteilijoille näyttelyiden yhteydessä tehdystä työstä. Palkkiojärjestelmän ensisijainen tavoite on tunnustaa taiteilijoiden keskeinen rooli näyttelysisällön tuottajina ja lisätä heidän mahdollisuuksiaan ansaita elantonsa taiteellisella toiminnallaan. Rahoitusta näiden palkkioiden maksamiseen myöntää Museovirasto näyttelytoimijoiden hakemusten perusteella. Lisäksi julkista rahoitusta (vaikkakin mittakaavaltaan pientä) esittämisen ja levittämisen tukemiseksi ohjataan erilaisille julkisille ja kolmannen sektorin gallerioille sekä yksityisille gallerioille. Business Finlandin jakaman Exhibition Explorer -tuen kautta suomalaiset taidegalleriat ovat voineet hakea tukea osallistuakseen ulkomaisille taidemessuille. Exhibition Explorer -rahoitus on ollut ainoa yritystuki, jota tähän tarkoitukseen on voinut hakea, mutta Business Finland päätti

¹ <https://www.julkinentaide.fi/fi/prosenttiperiaatteen-kasikirja>

² <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1961/404>

lakkauttaa sen syksyllä 2025.³ Valtio tarjoaa myös rahoitusta Frame Contemporary Art Finlandille ja kansainvälistymistä edistäville taide- ja kulttuuri-instituuteille.

Taiteen keräilyn ja kokoelmien osalta julkinen rahoitus kohdistuu sekä taidemuseoihin että Valtion taidekokoelmaan tehtäviin hankintoihin. Valtion taide-
teostoimikunta hankkii teoksia sijoitettavaksi hallinnon toimistoihin ja laitoksiin. Kansallisgalleria vastaa kokoelman hallinnasta ja hoidosta. Teoksia hankitaan suoraan taiteilijoilta, kilpailujen kautta ja ostamalla. Vuonna 2024 taidehankintojen budjetti oli 564 000 €. Lisäksi Kansallisgallerian museoihin kuuluvan nykytaiteen museo Kiasman tehtäviin kuuluu hankkia uusia nykytaiteen teoksia ja esittää niitä yleisölle. Suomalaiset taidemuseot kartuttivat vuonna 2021 kokoelmiaan yhteensä noin 1,5 miljoonalla eurolla (Hirvi-Iljäs ym. 2024).

Taidekritiikin ja tutkimuksen osalta taiteen tutkimusta ja taiteellista tutkimusta ylläpidetään ja kehitetään koulutusjärjestelmässä. Yleisradio edistää kuvataiteiden näkyvyyttä omalla taiteen journalistisella tarjonnallaan yhdessä yksityisten medioiden kanssa. Julkista rahoitusta kohdistetaan myös kulttuurilehdille, joiden tavoitteena on vahvistaa kriittistä vuorovaikutusta taiteiden kanssa.

Tässä hankkeessa visuaalisten taiteiden toimialan rakenteita ja niiden kehittämistarpeita tarkastellaan ensisijaisesti ammattitaiteilijoiden näkökulmasta. Kuten edellä on todettu, lukuisat rakenteelliset tekijät muokkaavat taiteilijoiden toimintaa toimialalla. Vaikka kaikki nämä tekijät ovat merkittäviä yksilön näkökulmasta, ne toimivat eri tasoilla ja eri tavoin. Grayn (2016) mukaan makrotason tekijät liittyvät ensisijaisesti ideologioihin, rationaalisuuteen ja legitimizeettiin. Mesotason tekijät kattavat päätökset politiikan prioriteeteista ja painotuksista, politiikan hallinnan, politiikkaideat sekä politiikkainstrumenttien valinnan. Mikrotason tekijät puolestaan liittyvät organisaatiokohtaisiin käytäntöihin ja välineisiin, henkilöstöön ja asiantuntemukseen sekä taloudellisiin instrumentteihin. Kuten Rigby, Woulfin ja März (2016) toteavat, erityisesti mesotason rakenteet voivat toimia siltana instituutiotason ideoiden ja yksilön toimijuuden välillä.

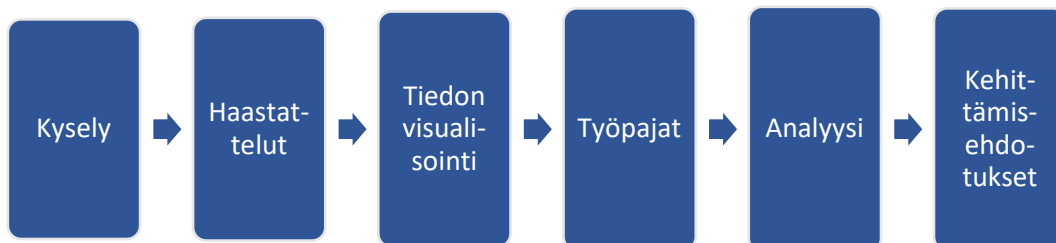
³ <https://frame-finland.fi/business-finland-messutuen-lakkautus-vaikeuttaa-taidevientia/>

3 AINEISTO JA KEHITTÄMISHANKKEEN VAIHEET

Tässä luvussa kuvataan kehittämishankkeen aineistoja sekä niitä prosesseja ja analyysimenetelmiä, joita Cuporen tutkimustiimissä ja hankkeen yhteistyökumppaneiden kanssa on hankkeen aikana käsitelty.

Aineistonkeruun pääasiallinen menetelmä oli kysely, jonka täydennykseksi tehtiin asiantuntijahaastatteluja. Näiden aineistojen yhteenvetoanalyysin pohjalta koottiin tiedon visualisointina toteutettu toimialakuvaus, joka osaltaan toimi toimialan toimijoiden kesken toteutettujen työpajojen tausta-aineistona.

Kuva 2. Kehittämishankkeen vaiheet ja prosessi.

3.1. Kyselytutkimus

Tutkimuksen alkuvaiheessa koottiin hankkeen keskeinen aineisto kyselytutkimuksella, joka kohdennettiin taiteilijoille, jotka ovat valmistuneet Taideyliopiston Kuvataideakatemiasta. Kuvataideakatemia liitettiin osaksi Taideyliopistoa vuonna 2013.

Kyselylinkki jaettiin Kuvataideakatemian alumniuutiskirjeen kautta. Lisäksi muut hankekumppanit jakoivat avointa linkkiä. Linkin avoimen jakamisen vuoksi ei ole mahdollista varmistaa, että kaikki anonyymit vastaajat todella ovat valmistuneet Kuvataideakatemiasta sen Taideyliopistoon liittämisen jälkeen, vaikka kyselyn kohdennus tälle ryhmälle kerrottiin kyselyn ingressitekstissä.

Kysely oli avoinna 11.2.–21.3.2025, ja se oli saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kannustimena kymmenelle satunnaiselle vastaajalle tarjottiin ilmainen paikka yhdelle Taideyliopiston avoimen yliopiston kurssille lukuvuonna 2025–2026.

Kyselyyn vastasi yhteensä 100 Kuvataideakatemian alumnia. Sadan hengen ryhmä on suhteellisen hyvä osuus suhteessa vuoden 2013 jälkeen valmistuneiden alumnien lukumäärään. Suurin osa vastaajista oli suorittanut Kuvataideakatemian

tutkinnon lisäksi myös muun tutkinnon. Mainittuja muita tutkintoja olivat erityisesti taiteen kandidaatin ja maisterin tutkinnot (esim. Aalto-yliopistosta), ammatikorkeakoulun kuvataiteen tutkinto, visuaalisen ilmaisun perusopinnot sekä visuaalisen artesaanin tutkinto.

Kysely kattoi viisi toisiinsa liittyvää teemaa regeneratiivisen kehän mukaisesti: taiteellinen luominen; taiteellinen toiminta ja tuotanto; taiteen levittäminen ja esittäminen; taiteen keräily ja kokoelmat; sekä taidekritiikki ja tutkimus. Lisäksi kerättiin taustatietoja. Kysely sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia tekstikenttiä. Kunkin teeman kysymykset keskittyivät nykytilanteeseen sekä siihen, miten vastaajat haluaisivat työskennellä tulevaisuudessa, jotta heidän kehittymisensä taiteilijoina olisi mahdollisimman hyvin tuettua.

Tulevaisuuteen suuntautuvien kysymysten yhteydessä esitettiin jatkokysymyksiä valittujen vaihtoehtojen perusteella siitä, mitä tarvittaisiin halutun tulevaisuuden mahdollistamiseksi. Monivalintakysymysten osalta vastausten jakaumaa tarkasteltiin ensin kvantitatiivisesti. Koska kyselyssä ei ollut pakollisia kysymyksiä, vastaajien määrä vaihteli kysymyksittäin. Avoimet vastaukset kategorisoitiin teemaattisesti. Lähestymistapa mahdollisti yleisimpien tulevaisuuden tavoitteiden tunnistamisen kunkin teema-alueen sisällä ja toi esiin vastaajien näkemyksiä siitä, miten rakenteellisia olosuhteita tulisi kehittää halutun tulevaisuuden saavuttamiseksi.

3.2. Asiantuntijahaastattelut

Visuaalisten taiteiden toimialan ajankohtaisten kysymysten ja kehitysnäkymien selvittämiseksi haastattelimme kymmenen lähtökohtaisesti regeneratiivisen kehän eri osissa toimivaa asiantuntijaa.

Haastateltavat valikoitiin tutkimusryhmän sisäisessä keskustelussa, jossa hyödynnettiin myös hankkeen yhteistyökumppaneiden ehdotuksia. Haastateluista sovittaessa alumnikysely oli jo toteutettu, joten kyselyvastaukset vaikuttivat siihen, mistä asioista haastatteluun toivottiin saatavan lisätietoa.

Haastattelut toteutettiin touko-kesäkuussa 2025. Kukin haastattelu kesti noin tunnin, ja kaikissa keskustelua kehysti regeneratiivinen kehä eri osineen. Haastateltaville kerrottiin etukäteen haastattelujen koskevan sitä, miten toimialan nykyiset rakenteet regeneratiivisen kehän eri kohdissa toimivat, millaisia rakenteita mahdollisesti puuttuu sekä mitä rakenteilta vaaditaan, jotta ne tukisivat taiteilijoiden ammatillista menestymistä parhaalla mahdollisella tavalla tulevaisuudessa.

Haastateltavamme edustivat seuraavia näkökulmia visuaalisten taiteiden toimialaan:

- Julkisen taiteen tuotanto tilaajan näkökulmasta [H1]
- Taidemarkkinoiden tilanne Suomessa [H2]
- Kaupallinen galleriatoiminta [H3]
- Julkisen taiteen tuotanto taiteilijan näkökulmasta [H4]
- Yhteistyö- ja verkostot [H5]
- Taiteilijoiden työtilatilanne [H6]
- Taidemuseotoiminta ja digitaalisen taiteen kehittämishanke [H7]
- Taidehallinto ja taiteilijapolitiikka [H8]
- Taidehallintoiminta [H9]

Nauhoitimme haastattelut tutkimusryhmän sisäiseen käyttöön, ja käytämme niitä täydentämään kyselyvastausten analyysin antamaa kuvaa regeneratiivisen kehän eri osien kehitystarpeista raportin luvussa 4.

3.3. Tiedon visualisointi

Kerättyjen tietojen pohjalta osana hanketta julkaistiin Cuporen nettivisuiilla tiedon visualisointi [Visuaalisten taiteiden toimialan rakenteet ja kehittämistarpeet Suomessa](#), jossa rakenteita ja kehittämistarpeita kuvataan regeneratiivisen kehän eri osien kautta. Visualisointi tarjoaa toimialatietoa, mutta se myös taustoitti hankkeessa syksyllä 2025 järjestettyjä työpajoja (ks. luku 3.4). Linkki visualisointiin lähetettiin etukäteen työpajojen osallistujille.

Visualisoinnissa kuvattavat kehittämistarpeet pohjautuvat etenkin alumnikyselyn tuloksiin ja haastatteluihin. Visualisointi kokoaa kattavasti kyselyvastauksia. Tässä raportissa viittaamme osin suoraan visualisointiin sen sijaan, että esittäisimme osaa kyselytuloksista uudelleen.

Visualisoinnissa kuvataan myös toimialan kannalta keskeisiä toimijoita sijoittaen ne toimintansa kannalta keskeisimpiin regeneratiivisen kehän osiin. Mukana on julkisen sektorin lisäksi niin kolmannen sektorin toimijoita kuin keskeisiä yksityisiäkin tahoja. Kunkin kehän osa-alueen alla esitetään neljä alaosiota:

- Julkiset taide- ja taiteilijapoliittiset rakenteet
- Lisätietoa, toimijoita ja käytäntöjä
- Alumnikyselyn vastauksia
- Tunnistettuja kehittämistarpeita.

3.4. Työpajat

Hankkeen viimeisenä tiedonkeruuvaiheena toteutimme kaksi työpajaa. Nostimme kerätyn aineiston pohjalta työpajojen teemaksi taiteiden välittämisen kanavat ja

ansaintamuodot sekä verkostoitumisen. Esimerkiksi yllä kuvatussa visualisoinnissa verkostoitumisen kehittäminen eri muodoissaan tunnistetaan kehitystarpeena niin taiteellisen luomisen, taiteellisen toiminnan ja tuotannon, taiteen levittämisen ja esittämisen kuin taiteen keräilyn ja kokoelmienkin kohdalla. Välittämisen kanavien kehittämistarpeet ja toiveet ansaintamuotojen kehittämisestä näkyvät selvästi alumnikyselyn vastauksissa.

Kutsut työpajoihin lähetettiin laajasti yhteistyökumppaneiden verkostojen kautta sekä yhteystietonsa ilmoittaneille alumnikyselyn vastaajille. Työpajat järjestettiin perjantaina 26.9.2025 ja perjantaina 3.10.2025 klo 9–12 Kuvataideakatemiassa Helsingissä.

Ensimmäisen työpajan teemana olivat välittämisen kanavat ja ansaintamuodot. Kutsuimme työpajan alustajaksi Kööpenhaminan CHART-taidemessujen johtajan Julie Quottrup Silbermanin. Alustuksen painopisteenä olivat kaupallisten toimijoiden verkostoitumisen tavat, joissa esimerkkinä toimi CHART:in kehittämis työ viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Toisen työpajan alusti Ruotsin Nykyaikaisen päivien (*Samtidskonstdagarna*) järjestäjä Giorgia Zachia *Statens Konstredetista*. Alustuksen painopisteenä oli julkisen sektorin ja etenkin alueellisten toimijoiden rooli verkostoitumisen edistämiseksi visuaalisten taiteiden toimialalla Ruotsissa.

Ensimmäiseen työpajaan ilmoittautui 31 henkilöä ja toiseen 30 henkilöä. Heistä monet ilmoittautuivat molempiin työpajoihin, joten kaikkiaan työpajoihin ilmoittautui 38 ihmistä, jotka edustivat taidelaitoksia, itsensä työllistäjiä, yrittäjiä, kolmatta sektoria sekä toimialan kehittämisestä toimivia tahoja.

Työpajoissa alustusten jälkeen jakaannuttiin mahdollisimman monipuolisesti erilaisia toimijoita sisältäviksi jaettuihin kolmeen ryhmään, joissa keskusteltiin hankkeen yhteistyökumppaneiden johdolla etukäteen määritellyistä kysymyksistä. Kysymykset koskivat alustuksen teeman mukaista tilannetta Suomessa, konkreettisia toimenpiteitä tilanteen kehittämiseksi sekä sitä, kuka voisi vastata toimenpiteiden konkreettisesta toteuttamisesta. Ryhmäkeskustelut purettiin yhteisesti työpaja-aamupäivien päätteeksi.

Tutkimusryhmämme jäsenet toimivat ryhmissä sihteereinä ja kirjasivat ylös muistiinpanot niin ryhmien keskusteluista kuin työryhmien yhteisestä purkukeskustelustakin. Näitä muistiinpanoja käytetään aineistona luvussa neljä kyselyaineiston ja haastatteluiden lisäksi.

3.5. Muu tutkimus ja kirjallisuus

Hankeen kontekstualisoinnin aineistona toimi erityisesti Cuporessa toteutettu visuaalisten taiteiden toimialoja koskeva aiempi tutkimus sekä laajemmin rakenteita ja niiden hahmottamista koskeva tutkimuskirjallisuus.

Saimme myös käyttöömmme neljän ammattikorkeakoulun verkoston vuosina 2020–2022 toteuttaman *Yli vaaran vuosien* -selvityksen haastatteluaineiston ja loppuraportin. Tämän lisäksi seurasimme meneillä olevaa Tampereen ammattikorkeakoulun vetämää KUVATA-hanketta, jossa teemallisen webinaarisarjan muodossa hahmotetaan kuvataiteilijoiden uusiutuvaa työ- ja ansaintakenttää.

3.6. Hankekumppaneiden rooli

Hankkeen yhteistyökumppaneiden osallisuus on ollut tärkeä koko tutkimusprosessin aikana niin taustakeskusteluiden kuin kyselyn sisällön ja toteuttamisen kannalta. Kumppanit ovat myös olleet aktiivisia tiedon visualisoinnin koostamisessa, työpajojen toteuttamisessa sekä kehittämis ehdotusten ja muun jatkokehittämisen suunnittelussa.

Tämä lisäksi hankkeessa on hyödynnetty Suomen taiteilijaseuran meneillään olevan *Uuden mesenaatit* -hankkeen sisältöjä sekä Frame Contemporary Art Finlandin taidemarkkinoita käsittelevän selvityksen, *Suomalaisten taidemarkkinoiden ja taidesijoittamisen uudet mahdollisuudet*, sisältöjä ja selvitykseen liittyviä keskusteluja.

4 ANALYYSI JA KESKUSTELU

Tässä luvussa kokoamme yhteen niitä tuloksia ja havaintoja, joita olemme tehneet hankkeessa keräämämme aineiston sekä aiemman tutkimuksen pohjalta. Alaluvut etenevät regeneratiivisen kehän osien mukaisesti. Jokaisessa alaluvussa kuvataan ensin alumnikyselyn tuloksia. Sitten esittelemme tiiviisti teemoihin liittyviä nostoja haastatteluista ja työpajakeskusteluista.

Analyysi on tehty aineistolähtöisesti siten, että esiin nousevat rakenteiden kehitystarpeet eivät rajoitu julkiseen sektoriin, vaikka analyysin lähtökohtana olivat edellä (Taulukko 1) kuvatut julkisen taidepolitiikan rakenteet visuaalisten taiteiden toimialalla. Aineistostamme nousi esiin monia tarpeita, joihin perinteisen julkisen taide- ja taiteilijapolitiikan keinoin on vaikea vastata. Esimerkiksi yksityiset säätiöt ovat yhä merkittävämmässä asemassa visuaalisten taiteiden toimialan kehittämässä, ja keskustelua myös muiden yksityisten toimijoiden roolista käydään jatkuvasti. Yksityisten toimijoiden ja julkisen sektorin yhteistyöllä voidaan vastata muun muassa tarpeisiin kehittää taidemarkkinoita tai rakentaa kansainvälisiä verkostoja. Mahdollisten uusien ratkaisujen luomisessa on usein kyse myös sellaisesta rakenteiden kehittämisestä, joka ei rajaudu yksin taide- ja taiteilijapolitiikkaan vaan ylittää eri hallinnonalojen rajoja.

Kunkin alaluvun loppuksi tiivistämme analyysin kautta tunnistettuja kehittämistarpeita. Yleiset johtopäätökset sekä konkreettiset kehittämis ehdotukset on koottu lukuun 5.

4.1. Taiteellinen luominen

Visuaalisten taiteiden toimialalla taiteellinen luominen tarkoittaa taideteosten suunnittelua ja toteutusta. Luominen liittyy esimerkiksi uuden tiedon tuottamiseen, taiteelliseen uusiutumiseen ja ajankohtaisuuteen. Kuten jo opetusministeriön ehdotuksessa taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi aikanaan todettiin, ”taiteilijan työn olennainen osa on uuden ja yllättävän luominen, eikä kaikki taiteellinen työ ole aina (heti) laajasti hyväksyttyä” (OPM, 2002, s. 62).

Taiteellinen luominen kytkeytyy regeneratiivisen kehän muihin osiin. Kulttuuritaloustieteilijä Anthony C. Prattin (2022) mukaan regeneratiivisen kehän kaltainen ajattelu paitsi kytkee uusien ideoiden synnyn ja kulttuuriset käytännöt toisiinsa, myös haastaa vakiintuneita hallintorakenteita ja niiden institutionalisoituneita järjestelyjä. Taide- ja taiteilijapolitiikan kehittämisen painopiste on vakiintuneesti ollut taiteilijaan kohdentuvissa toimenpiteissä. Myös toimialanäkökulmasta

taiteellinen luominen on toimialan perusta, mutta samalla on olennaista tunnistaa kehän kaikkien osien ja toimijoiden merkitys toimialan elinvoimaisuudelle.

Taide- ja taiteilijapolitiikalle ympäröivän yhteiskunnan kehitykseen liittyvät tarpeet luovat paineita. Strategisen tason keskusteluissa jo tunnistettu tarve systemmiseen ajatteluun ei vielä suuremmin näy käytännön taidepolitiikassa. Prattia (2022: 6) soveltaen, nykyhallinnolta vaaditaan kokonaisuuden osien välisten suhteiden ja vuorovaikutuksen ymmärtämistä pistemäisten ja sattumanvaraisten toimien sijaan. Laajan näkökulman hahmottamista vaikeuttavat usein ahtaasti määritellyt hallintovastuut.⁴

Edellä (Taulukko 1) kuvasimme taiteelliseen luovuuteen kohdentuviksi julkisen politiikan rakenteiksi etenkin taiteilijakoulutuksen, julkiset rahoitusrakenteet sekä työtilojen tarjoamisen. Analyysi osoittaa useita näissä rakenteissa koettuja puutteita.

4.1.1. Alumnikysely

Vastaajilta kysyttiin, miten he toimivat taiteilijana tällä hetkellä sekä miten he haluaisivat toimia tulevaisuudessa, jotta voisivat parhaiten kehittyä taiteilijana. Valtaosa alumnikyselyn vastaajista (89/100) työskentelee tällä yksin, ja enemmistö (76/100) haluaisi toimia näin myös tulevaisuudessa. Jälkimmäisestä joukosta valtaosa näkee keskeisenä edellytyksenä rahoituksen. Useimmiten vastaajat toivovat apurahaa taiteelliseen työskentelyyn tai ylipäättään vakaata rahoitusta työskentelyyn lähteestä riippumatta. Moni vastaaja mainitsi myös yksin työskentelyn vaatimat työskentelytilat. Raha ja tila kytkeytyvät usein yhteen: tila vaatii rahaa, ja monessa vastauksessa nousi esiin toive kohtuuhintaisista työskentelytiloista.

Yksin työskentelyä tulevaisuudessa toivovia on vähemmän kuin sitä nykyään toteuttavia. Tulevaisuudessa yhä useampi vastaaja haluaisi työskennellä ryhmässä tai osana muuta yhteisöä. Tällä hetkellä noin kolmannes vastaajista työskentelee työryhmässä ja noin neljännes osana muuta yhteisöä kuten osuuskuntaa tai työhuoneyhteisöä. Tulevaisuudessa molemmilla tavoilla haluaisi työskennellä vajaa puolet vastaajista.

Kuten itsenäinen työskentely, myös ryhmässä työskentely edellyttää rahoitusta. Työryhmien työskentelyn mahdollistaminen edellyttää rahoitusta kaikkien osallistujien työhön. Jotta yhteisössä työskentely olisi tulevaisuudessa

⁴ "...the issues concern ontologies and taxonomies, and the epistemologies of causality based upon flow and relationships rather than atomism and randomness. ... Having institutional silos that reflect 'old' definitions of the object of policy, or the problems to be solved, is clearly yet another barrier, or boundary dispute."

mahdollista, moni vastaaja nosti esiin myös tarpeen verkostoitumismahdollisuuksille. Pieni joukko nosti esiin spesifimpiä yhteisöllisen työskentelyn kehitystarpeita, kuten osuuskuntamalleja ja neuvontapalveluita.

Kymmenkunta vastaajaa ilmoitti työskentelevänsä tällä hetkellä muilla tavoilla, joita täsmensivät erikseen. Näihin kuuluvat esimerkiksi opettaminen tai tilaustyöt ryhmässä tai yhteistyössä asiakkaiden kanssa, työskentely tuotantoyhtiössä sekä osallistuminen tutkimushankkeisiin taiteilijoina. Työskentely näillä tavoilla tulevaisuudessa vaatii myös rahoitusta, resurssien jakamista ja mahdollisuuksia yhteistyöhön.

Muutama vastaaja ilmoitti, ettei työskentele taiteilijana. Heitä pyydettiin halutessaan kuvaamaan, miksi näin on ja mitä taiteilijan uran jatkaminen olisi edellyttänyt. Näiden vastaajien mukaan taiteellisen toiminnan jatkaminen olisi vaatinut luotettavan tulonlähteen kuten työskentelyapurahaa tai vakaan osa-aikatyön.

4.1.2. Haastattelut ja työpajat

Taiteellisen luomisen osa-alueella useat haastateltavat nostivat esiin ristiriidan koulutuksen sisältöjen ja visuaalisten taiteiden ammattilaisten nykyisin työssään tarvitseman osaamisen välillä. Esiin nostettiin myös käytännönläheisyyden puute, mihin eräs haastateltava piti syynä akateemista koulutusta.

Kun taiteen tekeminen on kuitenkin yrittäjyyttä, ja että se olisi toimeentuloa tuottavaa toimintaa [...] näkökulman pitäisi olla todellakin koulutuksesta lähtöisin. [H2]

Taiteilijat yksityisyrittäjinä, tarvitaan ymmärrystä [siitä] miten voi edistää omaa toimintaa ja osaamista; koulu ei välttämättä anna näitä eväitä luomisen lisäksi ja huolestuttaa, millaiset eväät oppilaitos tarjoaa. [H3]

Se koulutus on aika akatemiakoulutusta [...] On aika jännää, että ammattikorkeakouluissa [...] on käytännönläheisyyteen panostettu enemmän [...] pitää olla sekä taidetta luova että kova projektiammatilainen. [H1]

Haastateltavien käsitys koulutussisällöistä voi vaikuttaa kriittiseltä, mutta visuaalisten alojen koulutusta on arvioitu aiemminkin eri aineistoissa hyvin vastaavalla tavalla. Cuporen ja Taiken toteuttamissa taiteen ja kulttuurin barometreissa selvä enemmistö taiteilijoille suunnatun kyselyn vastaajista on useaan kertaan toivonut koulutukselta parempia valmiuksia työelämässä toimimiseen (Hirvi-Ijäs ym. 2017; Hirvi-Ijäs ym. 2020; Ruusuvirta ym. 2023).

Aihe nousi esiin myös työpajakeskusteluissa, joissa todettiin, että nimenomaan Suomessa taiteilijakoulutus keskittyy vielä paljon julkisten rakenteiden puitteisiin. Samalla nostettiin esiin kehittämistoimia: työpajojen perusteella

taideoppilaitoksissa ollaan vahvistamassa ainakin välittäjäportaan koulutusta sekä kuratointi- ja taiteilijakoulutuksen välisiä yhteyksiä.

Samassa hengessä kuin haastateltavat esittivät kriittisiä näkemyksiä koulutussisällöistä, moni korosti myös, että taiteellisen luomisen mahdollistavaa rahoitusta tulisi ajatella apurahoitusta laaja-alaisemmin. Taiteilijoiden työtä tulisi tässä yhteydessä myös osata suunnitella ja hinnoitella oikein.

[...] ymmärrys ja kiinnostus liiketoiminnan tekemiseen ja ymmärrys, että se on oikeastaan se, mitä tässä lähdetään tekemään, eikä hakemaan apurahoja. [H2]

Pitäisi rakentaa toimintaa, jossa toimijat eivät olisi niin kiinni apurahojen hakeemisessa. [H3]

Työtilojen merkitys korostui joissakin haastatteluissa. Visuaalisten taiteiden toimialan rahoituksellinen heikkous ja kehittymätön elinkeinorakenne näkyvät osaltaan siinä, että tiloista on usein vaikea maksaa markkinavuokraa.

[...] kenellä jatkossa on esimerkiksi isoissa kaupungeissa varaa laadukkaaseen, pysyvään, kriteerit täyttävään kuvataiteilijan työtilaan [...] se on vaan niin hirvittävän matala se neliöhinta, mitä kuvataiteilija pystyy maksamaan. [H6]

Osan alumnikyselyn vastaajista toivoma suurempi yhteisöllisyys nousi myös haastatteluissa esiin toiveena saada tarjolle tiloja, jotka tukisivat yhteisöllisyyttä ja kollegiaalisuutta. Tilojen omistajilta toivotaan innovatiivisuutta ja valmiutta rakentaa malleja, jotka mahdollistavat markkinahintoja alemman vuokratason. Julkisella sektorilla tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi vuokria subventoimalla. Yhteisöllisen kehittämisen esimerkkejä ovat Taiteen talo Turussa ja pyrkimys kehittää Kuvataidetaloa Helsinkiin.

4.1.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteellinen luominen

- Alumnikyselyn vastaajat toivovat useimmiten apurahaa taiteelliseen työskentelyyn tai ylipäättään vakaata rahoitusta työskentelyyn lähteestä riippumatta.
- Raha ja tila kytkeytyvät usein yhteen: tila vaatii rahaa, ja monessa alumnikyselyn vastauksessa nousi esiin toive kohtuuhintaisista työskentelytiloista.
- Yhteisössä työskentely tulevaisuudessa vaatisi kyselyvastaajien mukaan rahaa sekä työhuoneyhteisöjä.
- Rakenteita voisi kehittää verkostojen, osuuskuntatyöskentelyn sekä neuvonnan ja instituutioiden tuen kautta.

- Koulutussisältöjä tulisi edelleen kehittää työelämän tarpeet tunnistavaan suuntaan. Taiteilijakoulutuksesta tulisi saada monipuolisesti myös käytännön valmiuksia toimintaan ammattilaisena visuaalisten taiteiden toimialalla.

4.2. Taiteellinen toiminta ja tuotanto

Regeneratiivisella kehällä taiteellinen toiminta ja tuotanto viittaavat pelkistetysti taideteosten toteuttamiseen. Nimenomaan visuaalisten taiteiden toimialalla tuotantorakenteita on vähemmän kuin esimerkiksi musiikin ja esittävien taiteiden aloilla. Esimerkiksi taidemuseoiden kautta luomiseen sekä visuaalisten taiteiden ammattilaisten muuhun toimintaan ja tuotantoon kohdentuva rahoitus on huomattavan pientä suhteessa muihin valtionosuusjärjestelmään kuuluviin taide- ja kulttuurilaitoksiin. (Sokka ym. 2023.)

Taiteellisen toiminnan ja tuotannon osalta regeneratiivinen kehä nostaa esiin, että taideteokset ja muut kulttuurituotteet ovat paitsi taiteellisen luomisen tuotoksia, myös sosiaalisen ympäristönsä kuvastajia. Taidehistoriallisen tutkimuksen kautta on helppo osoittaa, että taide kytkeytyy syntykontekstiinsa. Esimerkiksi Pratt (2022:7) toteaa, että teokset eivät ole ajastaan ja synty-ympäristöstään irrallisia objekteja, vaan myös tiettyä ajanhetkeä kuvastavia ja tallentavia ”rakenteita”. Toimiala-ajattelun näkökulmasta tällaisiin mikrotason rakenteisiin voidaan vaikuttaa politiikkatoimin, jotka vaikuttavat toiminnan ja tuotannon edellytyksiin (ks. luku 2). Sekä politiikan kohteiden hahmottaminen että niitä kehittämään tarkoitettut politiikkatoimet tulisi hahmottaa suhteessa kehän kokonaisuuteen.

Edellä (Taulukko 1) tunnistimme taiteelliseen toimintaan ja tuotantoon kohdentuviksi julkisen politiikan rakenteiksi etenkin koulutusjärjestelmän, julkiset rahoitusrakenteet, työtilojen tarjoamisen sekä prosenttiperiaatteen. Näihin kohdentuvat tarpeet lomittuvat monin paikoin taiteelliseen luomiseen liittyvien tarpeiden kanssa.

4.2.1. Alumnikysely

Tällä hetkellä suurin osa (59/99) alumnikyselyn vastaajista rahoittaa taiteellista työtään apurahojen avulla. Tämä osoittaa, että Taideyliopiston Kuvataideakatemiasta valmistuneet vastaajat on suurelta osin tunnustettu vertaisarvioidussa rahoitusjärjestelmässä. Vielä useampi vastaaja (87/99) haluaisi rahoittaa tulevaisuudessa toimintaansa taiteilijana apurahalla.

Yleisemminkin juuri kuvataiteen alalla apurahoitus nähdään usein toivoimppana tapana rahoittaa omaa taiteellista työtä: vuoden 2024 taiteen ja kulttuurin barometrissa kaikkien muiden taiteenalojen vastaajat pitivät mieluisimpana erilaisten työllistymisen tapojen yhdistelemistä, mutta kuvataiteilijat toivoivat työllistyvänsä apurahoituksella (Ruusuvirta ym. 2025: 31). Apurahoituksen painoarvo on kiinnostavaa suhteessa edeltäviin haastattelusitaatteihin, joissa koulutuksen toivotaan valmistavan myös muihin rahoituskanaviin kuin apurahan hakemiseen.

Alumnikyselyn vastauksissa nostetaan esiin monia toiveita apurahajärjestelmien kehittämiseksi. Vastaajat toivovat apurahoituksen kehittyvän yhä monikanavaisemmaksi sekä tarjoavan pidempiä apurahakausia ja suurempia apurahoja sekä julkisista että yksityisistä lähteistä. Kaikkien apurahakausien toivottiin myös kartuttavan eläkettä. Vastaajien toiveissa olivat myös nykyistä joustavammat järjestelmät apurahojen yhdistämiseksi muuhun tuloon ja kevyemmät, standardoidummat hakuprosessit.

Apurahoituksen jälkeen toiseksi yleisin tapa rahoittaa toimintaa taiteilijana on alumnikyselyn vastausten mukaan palkkatyön tekeminen visuaalisten taiteiden toimialalla oman taiteellisen toiminnan ohella (esim. opetustyö). Palkkatyön mahdollisuudet visuaalisten taiteiden toimialalla omana taiteellisena toimintana ovat harvinaisia. Noin viidennes vastaajista toimii palkkatyössä muulla kuin visuaalisten taiteiden toimialalla oman taiteellisen toiminnan ohella.

Vähemmistö vastaajista (31/99) haluaisi rahoittaa toimintaansa taiteilijana tulevaisuudessa palkkatyöllä. Tämä vaatisi vastausten mukaan etenkin lisää taiteellisen työn työpaikkoja visuaalisten taiteiden toimialalla ja muilla toimialoilla sekä apurahojen muuttamista taiteilijapalkaksi. Muina keinoina mainittiin taiteilijoiden työllistäminen taideorganisaatioissa muussa kuin taiteellisessa työssä (esim. installointi, ylläpito) sekä joustavammat työjärjestelyt esimerkiksi residenssijaksojen mahdollistamiseksi.

Apurahoituksen painoarvosta huolimatta vastaajamme toivoivat myös myyntitulojen ja tekijänoikeuskorvausten merkityksen kasvavan tulevaisuudessa. Nykytilanteeseen verrattuna kaksinkertainen määrä kyselyvastaajista haluaisi tulevaisuudessa rahoittaa työtään niiden kautta. Kun vastaushetkellä noin kolmannes rahoitti toimintaansa taiteilijana myynnillä ja viidennes tekijänoikeuskorvauksilla, tulevaisuudessa kaksi kolmasosaa haluaisi ansaita myynnillä ja puolet korvauksilla.

Vastaajamme toivoivat, että tulevaisuudessa taiteellisen työn rahoittaminen myyntitulojen avulla tapahtuisi nimenomaan gallerioiden kautta. Kasvu edellyttäisi heidän mielestään vahvempia kansainvälisiä galleriaverkostoja, kolmannen sektorin gallerioiden kehittämistä ja kaupallisten gallerioiden toimintojen

parantamista. Vastaajat toivoivat myös lisää gallerioita Suomeen, parempaa myyntineuvontaa ja tukea sekä lisäkoulutusta myynnin eri osa-alueilla.

Tekijänoikeuskorvausten parantaminen edellyttäisi vastaajien mielestä etenkin parempia näyttelykorvauskäytäntöjä ja tekijänoikeuskorvauksen yleistä kehittämistä visuaalisten taiteiden toimialalla. Avoimet vastaukset osoittivat, että näyttelykorvaus sekoitetaan usein näyttelypalkkioon eli taiteilijalle maksettavaan korvaukseen näyttelyn eteen tehdystä työstä. Tältä osin on edelleen tarvetta selkeämmälle tekijänoikeusviestinnälle ja -koulutukselle taiteilijayhteisössä.

Noin kolmannes vastaajista rahoittaa tällä hetkellä toimintaansa taiteilijana palkkioilla (esim. näyttelypalkkiot), ja yli puolet toivoi tekevänsä niin tulevaisuudessa. Tämä edellyttäisi vastaajien mukaan etenkin enemmän näyttelypalkkioiden maksajia ja palkkioperusteisia toimeksiantoja sekä suurempia näyttelypalkkiosum-mia.

Vastaajista viidennes rahoittaa tällä hetkellä taiteellista toimintaansa oman yritystoiminnan tuloilla, ja neljännes haluaisi tehdä niin tulevaisuudessa. Alumnikyselyn vastaajat suhtautuvat varauksellisemmin yrittäjyyteen kuin laajempi visuaalisten taiteilijoiden joukko, joka vastasi uusimpaan Taiteen ja kulttuurin barometrikyselyyn syksyllä 2024. Vastanneista yli 500 kuvataiteilijasta 38 prosenttia kertoi toimivansa yrittäjänä ja 43 prosenttia oli kiinnostunut toimimaan yrittäjänä joko pää- tai sivutoimisesti (Ruusuvirta ym. 2025: 62). Barometrikyselyyn voivat vastata kaikki itsensä ammattitaiteilijoiksi kokevat. On mahdollista, että esimerkiksi Kuvataideakatemiasta valmistuneiden asema omalla toimialallaan tai koulutussisällöt voivat vaikuttaa alumnikyselyn vastaajien näkemyksiin yrittäjyydestä ja painottumiseen apurahajärjestelmien tunnistamaan ja tukemaan työskentelyyn.

Pääosin varauksellisesta suhtautumisesta huolimatta alumnikyselyn vastaukset osoittavat myös yrittäjyyden kehittämistoiveita. Niiden vastaajien mukaan, jotka haluaisivat rahoittaa toimintaansa taiteilijana tulevaisuudessa yritystoiminnalla, tämä edellyttäisi etenkin joustavampia käytäntöjä yritystoiminnan ja muiden tulonlähteiden yhdistämiseen, visuaalisen alan parempaa tunnistamista yritystoiminnan tuissa, verkostojen kasvattamista, lisää neuvontaa ja tukea yritystoimintaan sekä jatkokoulutusta yritystoiminnan toteuttamisesta.

4.2.2. Haastattelut ja työpajat

Ammattitaiteilijoiden koulutus sijoittuu OKM:n organisaatiossa korkeakoulutuksen ja tieteen osastolle, jonka vastuualueeseen kuuluvat yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Ammattitaiteilijaksi valmistava koulutuspolku kattaa myös ammatillisen koulutuksen ja lukioasteen, jotka kuuluvat toisen asteen koulutuksesta

vastaavan osaston vastuulle. Vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus kuuluvat ministeriössä yleissivistävästä koulutuksesta vastaavalle osastolle.

Haastatteluissa ilmeni, että näiden eri osastojen väliseen kanssakäymiseen ei toistaiseksi ole yhteisiä ryhmiä, eikä kuvataidekasvatuksen ja -koulutuksen suuntaamiseksi ole käytössä laajempia käsittelymenetelmiä. Myös koulutuksen eri tasoista vastaavien osastojen sekä kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston välinen yhteistyö on haastatteluaineiston perusteella vähäistä, ja painottuu taiteen perusopetuksesta vastaavan virkamiehen keskusteluihin eri taiteenaloista vastaavien virkamiesten kanssa.

Laajemmassa mittakaavassa vähäinen kanssakäyminen näkyy myös ministeriöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Erään haastateltavan mukaan ”vika on hallinnon rakenteissa” [H8]. Tämä viittaa sirpaloituneen hallinnon luomiin esteisiin toimialan laajalle kehittämiselle (ks. Pratt 2022). Hallinnon sirpaloituminen johtaa myös rahoituksen osalta osittaisratkaisuihin (esim. Sokka, Karttunen & Luonila 2025), jotka helposti sivuuttavat toimialojen kehitystarpeet.

Työpajojen keskusteluissa todettiin, että julkiselta rahoitukselta toivottaisiin uusia tapoja esimerkiksi markkinoille pääsyn tukemisessa. Samaa tavoitetta tukevat taiteen välittäjät, mutta kuten eräs haastateltava totesi, Suomessa ”välittäjäporras on olemassa, mutta ei mitenkään hirveän kehittynyt” [H4]. Tilanne ei tältä osin ole merkittävästi muuttunut ainakaan viiteentoista vuoteen (ks. Sjöberg 2010: 18). Työpajakeskusteluissa todettiin, että etenkin kansainvälistymisen tukirakenteet ovat heikot, ja entisestään heikentyneet rahoitusleikkausten vuoksi.

Yhtenä haastatteluissa viitattuna vertailukohtana käytettiin Ruotsissa olemassa olevia resurssikeskuksia, jotka kehittävät visuaalisten taiteiden toimialaa alueellaan, kokoavat verkostoja niin alan kesken kuin sen ulkopuolelle ja elinkeinoelämään, tarjoavat koulutusta ja tukea sekä järjestävät näyttelyitä ja residenssitoimintaa.⁵ Suomessa vastaavia toimijoita ei ole. Vaikka eri taiteenalojen (elokuva, valokuva, tanssi) alueellisia keskuksia on perustettu ja ne saavat julkista rahoitusta, niillä on eri taiteenaloilla ja alueilla varsin erilaiset resurssit. Visuaalisten taiteiden toimialalla toimivat näistä vain alueelliset valokuvakeskukset.

Taiteelliseen toimintaan ja tuotantoon liittyvinä yksittäisinä eri hallinnonalojen rajat ylittävinä kehityskohteina haastatteluissa nousivat esiin muun muassa yrityssponsoroinnin kehittäminen ja verokysymykset (lahjavero, alv). Työpajakeskusteluissa nostettiin ulkomaisia esimerkkejä siitä, kuinka esimerkiksi verohelpoituksin on kyetty suuntaamaan toimijoita itsenäisempään suuntaan, ja samalla kattamaan aiempaa suurempi osa toiminnasta omalla varainhankinnalla.

⁵ Ks. esim. <https://www.resurscentrumforkonst.se/> tai <https://regionvastmanland.se/utveckling/kultur/regional-konstverksamhet/resurscentrum-for-konst/>

Tilat ovat keskeisiä paitsi taiteelliselle luomiselle, myös toiminnalle ja tuotannolle. Tässäkin yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö on yksi käynnissä oleva kehityssuunta. Visuaalisten taiteiden toimialalla merkittäviä ja myös julkista rahoitusta saavia tahoja toimii myös yksityisten tahojen investoimissa tiloissa; esimerkkejä ovat vaikkapa Seinäjoella toimiva Taidehalli ja Porvoon Taidetehdas.

Julkisen taiteen osalta haastatteluissa tuotiin esiin, että hankkeissa on eroja sen mukaan, kuka toimintaa koordinoi. Aluetaidemuseot toimivat usein julkisen taiteen hankintoja koordinoivina tahoina (ks. Sokka ym. 2023). Julkisen taiteen hankkeet saavat usein alkunsa porfolioiden kautta, mutta käytännön syistä usein myös suoran valinnan tai kutsumenettelyn kautta. Myös kilpailuja järjestetään.

... rakennusalan ihmisten silmät alkavat loistaa, kun taiteilija tietää tekniset speksit ... Että taiteilija ei tule pelkän idean kanssa, vaan on konkreettinen työsuunnitelma, että nyt mietin jo sitä prosessin etenemistä. ... Meillä on varmaan 50 erilaista projektijohtajaa tässä kaupungissa. Osa on ammattimaisia ja ymmärtää taiteen, mutta se vaihtelee todella paljon. [H1]

Prosenttiperiaatteen rahoitus jakaantuu usein eri hallinnonaloille (esimerkiksi kaupunkiympäristö tms., taideohjelma) ja toimialoille (visuaaliset taiteet, arkkitehtuuri ja rakennusala). Haastattelujen mukaan silloin, kun mukana on museo, asiat yleensä toimivat hyvin, mutta muutoin tilanne vaihtelee. Ylipäänsä julkisen taiteen hankkeissa kohtaavat monet toimialat, jolloin asioita tulee osata suunnitella, perustella ja sanallistaa siten, että osapuolet ymmärtävät toisiaan. Kaavoitus voi ohjata hankintoja, ja rahoitusjärjestelyt vaihtelevat kohteen tai kunnan mukaan. Tietyissä uudisrakentamisen kohteissa on jo varhaisessa kaavoitusvaiheessa päätetty periä rakentajilta kerrosneliökohtaista taidemaksua. Eräässä kunnassa oli juuri valmistelemassa päätöstä kerrosalaneliöperusteisesta rahoituksesta merkittävän paikallisen visuaalisten taiteiden toimijan aloitteesta.

Kaikissa aineistoissamme taiteellisen toiminnan ja tuotannon yhdeksi keskeiseksi kehitystarpeeksi nousee verkostojen kehittäminen. Kyse on hyvinkin monitahoisesta asiasta. Alumnikyselyn vastaajat toivoivat vahvistavansa verkostojaan erityisesti taiteen välittäjiin kansallisesti ja kansainvälisesti. Haastatteluissa nousi esiin tähän tarpeeseen vastaavia toimintamalleja, joissa esimerkiksi säätiörahoituksella tuodaan kansainvälisiä kuraattoreita aluevierailuille suomalaisten taiteilijoiden portfoliotapaamisiin. Tulokset ovat olleet rohkaisevia, ja kannustavat suomalaisia taiteilijoita rohkeuteen ja ennen kaikkea oman osaamisensa arvostamiseen.

Toinen verkostoitumisen taso koskee hallintoa sekä julkisen ja yksityisen sektorin suhteita; jos halutaan kehittää toimialaa kokonaisvaltaisesti, täytyisi strategisten tavoitteiden (esimerkiksi luovien alojen kehittäminen) ja niiden

toimeenpanon (esimerkiksi visuaalisten taiteiden kansainvälisille messuille osallistuminen) välillä olla yhteys, jota edistetään ja myös ylläpidetään useiden toimijoiden yhteistyössä ja riittävin resurssein.

Verkostojen rakentamista tukevat taidot nousivat esiin myös työpajoissa, joissa todettiin muun muassa, että monesti alan toimijoilta puuttuu neuvottelutaitoja ja päätöksentekoprosessien tuntemusta. Yhtenä verkostoja vahvistavana kehitysehdotuksena mainittiin politiikkojen ja muiden toimialojen edustajien kutsuminen toimialan keskeisten organisaatioiden ja yhteisöjen hallituksiin.

Toisen työpajapäivän alustus (Giorgiana Zachia, Samtidskonstdagarna/Stattens konstråd) kirjoitti paljon keskustelua siitä, että Suomesta puuttuu Ruotsin nykyaidepäivien kaltainen verkostoitumistoiminta, jota Ruotsissa toteutetaan laajasti aluetasoa huomioon ottaen. Keskusteluissa pohdittiin, että vastaavalle toiminnalle olisi tarvetta, mutta sen järjestämisestä vastaava taho ei löydetty helposti. Vastuutahoksi toivottiin julkista tahoja, mutta esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen rooliin sen ei koettu helposti istuvan. Vertailuna tuli keskusteluissa esille, että esimerkiksi pelialalla järjestetään kymmenittäin tapahtumia joka vuosi, vaikka alan ammattilaisten määrä on pienempi kuin visuaalisen alan ammattitaiteilijoiden lukumäärä.

Ensimmäisessä työpajapäivässä alustanut CHART-messujen johtaja Julie Quottrup Silberman totesi yhteistyön avainasiaksi, että kaikki osapuolet kokevat sen mielekkääksi ja arvokkaaksi myös itselleen. Esimerkiksi CHART:in yrityskumpaneille on luotu omia tapahtumia ja heitä kutsutaan paikkoihin, jotka ovat heille uusia ja kiinnostavia – opastetuille taiteilijavierailuille, avajaisiin, työtiloihin – ja he saavat uusia verkostoja, näkyvyyttä ja uusia sisältöjä markkinointinsa tueksi. Tämänkaltaisten sisältöjen artikuloinnissa visuaalisten taiteiden toimialalla on Suomessa vielä työsarkaa.

Tanskassa visuaalisten taiteiden myynti kansainvälisille markkinoille on selvästi suurempaa kuin Suomessa. Taustalla on kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen ajattelu. Jo viisitoista vuotta sitten Kira Sjöberg (2010:56) totesi, että ”Tanskassa rakennettiin ensin kotimarkkinoita, ja sitä kautta tulivat kansainväliset kontaktit. Tanskan verotusmalli, joka on rakennettu yhteistyössä galleristien ja poliittisten toimijoiden kanssa, on toiminut hyvin juuri kotimarkkinoiden kiihdyttäjänä.”

4.2.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteellinen toiminta ja tuotanto

- Monet taiteilijat toivovat lisäävänsä taiteensa myyntiä, mutta eivät halua myydä taidettaan itse. Kaksi kolmesta alumnikyselyn vastaajasta haluaisi tulevaisuudessa rahoittaa toimintaansa taiteilijana myyntituloilla.
- Toimialalla toivotaan nykyistä vahvempia verkostoja alan sisäisesti, toisille toimialoille ja kansainvälisesti. Moni alumnikyselyyn vastannut taiteilija

toivoo vahvistavansa verkostojaan erityisesti taiteen välittäjiin kansallisesti ja kansainvälisesti.

- Kansainvälistymisen rakenteissa kuten residensseissä, messuosallistumisissa ja galleristien studiovisiiteissä nähdään kehittämisen varaa.
- Kotimarkkinan kehittämiseen toivotaan uusia kannustimia.
- Oman yrityksen kautta toiminen ei ole kuvataiteilijoille vakiintunein toimintatapa. Vain neljännes alumnikyselyn vastaajista toivoo rahoittavansa taiteellista työtään tulevaisuudessa yritystoiminnalla. Yritystoiminta vaatisi vastausten mukaan yritystukirakenteiden kehittämistä ja joustavampia käytäntöjä eri tulolähteiden yhdistämiselle.
- Moni alumnikyselyyn vastannut taiteilija näkee, että kolmannen sektorin gallerioiden toiminnassa on kehitettävää muun muassa ammattimaisen markkinoinnin ja liiketoimintamallien suhteen.
- Tekijänoikeuskorvauskäytäntöjen kehittäminen vaatisi sekä taiteilijoiden että taideteosten käyttäjien tiedon lisäämistä ja korvausten maksua sekä fyysisestä että digitaalisesta esittämisestä.

4.3. Taiteen levittäminen ja esittäminen

Visuaalisten taiteiden toimialalla taiteen levittämisen ja esittämisen osa-alue on monipuolinen. Siihen kuuluvat näyttelyiden, tilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen sekä taidemarkkinoiden toiminta (Sokka ym. 2023). Esimerkiksi eurooppalaisen tilastoinnin asiantuntijaryhmän raportissa kaupankäynti korostuu nimenomaan tässä kehän osassa. Asiantuntijaryhmä painotti, että digitalisaatio tulee vaikuttamaan mullistavalla tavalla kulttuurituotteiden levitykseen, mukaan lukien visuaalisten taiteiden välitys verkossa. (ESSnet 2012:52.)

Edellä (Taulukko 1) tunnistimme jakeluun ja levittämiseen liittyvinä keskeisinä julkisina rakenteina koulutusjärjestelmän, taidemuseot, tekijänoikeusjärjestelmän, taiteilijoiden näyttelypalkkiot sekä useita rahoitusrakenteita kuten tuet gallerioille sekä kansainvälistymiselle.

4.3.1. Alumnikysely

Alumnikyselyn vastaajilta kysyttiin, miten he tällä hetkellä myyvät teoksiaan ja miten he haluaisivat myydä niitä tulevaisuudessa. Heillä oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja. Tulokset osoittavat, että myyntiä toivotaan sekä nykyistä laajemmin että nykyistä useampien kanavien kautta.

Yleisin myyntitapa vastaajien keskuudessa tällä hetkellä on myynti itse suoraan ostajille (60/99). Näin haluaisi myös tulevaisuudessa toimia moni, mutta

hieman harvempi kuin nykyään (56/99). Myynti itse suoraan ostajille edellyttäisi tulevaisuudessa etenkin taiteilijoiden verkostojen kasvattamista. Lisäksi kaivataan lisää neuvontaa ja tukea myyntiin sekä jatkokoulutusta myynnistä

Tulevaisuudessa useimmat vastaajat haluaisivat myydä taidettaan tilausten tai toimeksiantojen kautta julkiselle sektorille (76/99) ja yksityiselle sektorille (70/99) sekä kaupallisen gallerian tai muun välittäjätoimijan kuten tuotantoyhtiön kautta (71/99). Tällä hetkellä kullakin tavalla taidettaan myy vain noin viidennes vastaajista.

Julkisten tilaustöiden lisäämiseksi vastaajat korostivat tarvetta lisätä museohankintoja, suurempia ostomäärärahoja taidemuseoille ja prosenttiperiaatteen kansallista laajentamista. Aiemmassa taidemuseoiden toimintaan keskittyneessä hankeraportissa totesimme, että taidemuseoilla on laaja mahdollisuus itse suunnata toimintansa painopisteitä, joten myynnin lisääminen yhteistyössä nykytaiteilijoiden kanssa todettiin mahdolliseksi, vaikka sen mittakaava onkin nykyään vaatimaton (Hirvi-Iljäs ym. 2024).

Myös ammatillisten verkostojen vahvistaminen ja koulutusmahdollisuuksien lisääminen koettiin tulevaisuudessa olennaisiksi. Yksityisten tilaustöiden tärkeimmät kehitystarpeet koskivat laajempia verkostoja, tilaajien määrän kasvua ja myynnin tukemista. Myynnin lisääminen kaupallisten gallerioiden ja välittäjien kautta edellyttäisi monen vastaajan mukaan vahvempia kansainvälisiä verkostoja, enemmän kotimaisia välittäjiä ja parempaa tietoa kansainvälisistä toimijoista.

Alumnikyselyn vastaajista puolet kertoi myyvänsä tällä hetkellä teoksiaan kolmannen sektorin gallerioiden kautta. Tulevaisuudessa näin haluaisi toimia hieman useampi (58/99). Tämä vaatisi vastaajien mukaan etenkin galleriavuokrasta luopumista.

Nykyistä enemmän toivotaan myös teosmyyntiä myyntitapahtumissa kuten taidemessuilla ja liittojen järjestämissä tapahtumissa. Näiden myyntikanavien kehittämiseksi useimmat vastaajat lisää tapahtumajärjestäjiä Suomeen sekä välittäjiä kuten liittojen ja galleristien toiminnan kehittämistä myyntitapahtumissa.

Vastausten perusteella myynti itsessään on tärkeämpää kuin se, onko myyntikanava tai teoksen hankkija kaupallinen vai julkisesti ylläpidetty. Kokonaisuutena vastaajat näkivät verkostoitumisen ja tiedonsaannin olevan avainasemassa myynnin kasvattamisessa. Myös tilausten prosessien hallintaan toivottiin nykyistä kehittyneempää tukea.

Tulokset osoittavat myös kasvavaa kiinnostusta verkkomyyntiin. Vastaajista vain kahdeksan totesi tällä hetkellä myyvänsä teoksiaan verkkokauppojen kautta, mutta lähes kolmannes haluaisi tehdä niin tulevaisuudessa. Tämä on kiinnostavaa esimerkiksi suhteessa luovan alan kehitystoimia valtionhallinnossa ohjaavaan *Luovan talouden tiekarttaan*. Tiekartassa visuaalisten taiteiden ja verkkomyynnin välillä ei juuri nähdä yhteyttä, mikä osaltaan johtaa myös siihen, että

kansainvälistymisen toimenpiteitä kaavaillaan kohdennettavaksi vahvasti muille toimialoille kuin visuaalisiin taiteisiin (ks. TEM 2020: 13–14).

Alumnikyselyn vastaajien mukaan verkkomyynnin lisääminen edellyttäisi ainakin uusien alustojen kehittämistä, selkeämpiä sopimuksia ja alhaisempia provisioprosentteja. Vastaajat toivoivat myös olemassa olevien alustojen parannuksia. Eräs ehdotus oli julkisesti rahoitettu, voittoa tavoittelematon myyntisivusto, joka takaisi sekä myyjän että ostajan turvan.

Myös taidelainaamopalveluita kohtaan koetaan kiinnostusta tällä hetkellä toteutuvaa toimintaa enemmän. Tällä hetkellä vastaajista noin viidennes (27/99) myy taidettaan taidelainaamoiden kautta, ja alle puolet (42/99) haluaisi tehdä niin tulevaisuudessa. Tämä edellyttäisi vastausten mukaan etenkin parempia tiloja ja infrastruktuuria. Avoimissa vastauksissa korostettiin myös markkinoinnin parantamista, saavutettavia galleriatiloja ja korkealaatuisempia näyttelyjä. Edellä mainitussa taidemuseoita koskevassa raportissa kuvattujen kehittämishankkeiden myötä nousi esiin, että verkkokaupan kehittäminen liittyy olennaisesti myös taidelainaamotoimintaan, ja avaa näyttelytilaan sidotut valikoimat paikallista ja alueellista tasoa laajemmalle yleisölle (Hirvi-Iljäs ym. 2024).

Hyvin pieni osa alumnikyselyn vastaajista ei ole juuri kiinnostunut myymään taidettaan, mutta kaikki ovat kiinnostuneita sen esittämisestä. Vastaajista suurin osa on esittänyt taidettaan kolmannen sektorin gallerioissa Suomessa, muissa paikallisissa näyttelytiloissa ja tapahtumissa sekä suomalaisissa taidemuseoissa.

Tulevaisuudessa vastaajat haluaisivat nähdä teoksiaan esillä monenlaisissa tiloissa, mutta etenkin taidemuseoissa niin Suomessa kuin ulkomailla. Tulevaisuudessa toivottuja näyttelypaikkoja ovat myös taidehallit Suomessa tai ulkomailla, julkiset tilat sekä monet muut näyttelytilat ja tapahtumat, kuten kesänäyttelyt, taidemessut ja festivaalit, kolmannen sektorin galleriat sekä kaupalliset galleriat Suomessa tai ulkomailla.

Useimmat vastaajat näkevät keskeisenä keinona taidemuseonäyttelyiden lisäämiseen lisää portfoliotapaamisia tai muita paikkoja kohdata museoiden edustajia. Lisäksi tarvittaisiin taiteilijoiden verkostojen kasvattamista, parempia rahallisia korvauksia taiteen esittämisestä ja taidemuseoiden toiminnan kehittämistä. Avoimissa vastauksissa toivottiin myös näyttelyohjelmistojen avoimuuden lisäämistä, monipuolisempia ja rohkeampia kuraattorilähestymistapoja sekä mahdollisuuksia nuorille kuraattoreille. Ehdotuksissa mainittiin myös säännölliset portfolio- ja työhuonetapaamiset sekä enemmän projektitiloja osaksi museoiden tiloja.

Taiteen saaminen esille taidehalleihin tulevaisuudessa edellyttäisi useimpien vastaajien mukaan etenkin parempia rahallisia korvauksia taiteen esittämisestä, tukea kansainvälisten verkostojen rakentamisessa ulkomaisiin taidehalleihin ja laajempia ammatillisia yhteyksiä. Taiteen esittämisen julkisissa tiloissa taas

nähtiin vaativan etenkin lisää neuvontaa ja mentorointia tarjouspyyntöihin vastaamiseen sekä parempia rahallisia korvauksia. Toiveet korvausten parantamisesta ja verkostojen kehittämisestä toistuivat myös liittyen taiteen esittämiseen muissa tiloissa ja tapahtumissa tulevaisuudessa.

Taiteen esittämiseen kaupallisissa gallerioissa liittyvät keskeiset tarpeet ovat portfoliotapaamisten tai muiden alustojen kehittäminen kohtaamisille kaupallisten gallerioiden edustajien kanssa. Lisäksi moni vastaaja toivoo tukea verkostojen rakentamisessa kaupallisiin gallerioihin, lisää tietoa ulkomaisista gallerioista ja niiden toiminnasta, laajempia verkostoja sekä mentorointia kaupallisten gallerioiden kanssa työskentelyyn.

Alumnikyselyn vastaukset osoittavat, että nimenomaan taiteen esittäminen elävässä, todellisessa ympäristössä on edelleen taiteilijoille keskeistä. Taiteen esittämistä koskevia tulevaisuudentoiveita käsitelleessä kysymyksessä annetuista vaihtoehtoista vastaajat toivoivat harvimmin saavansa tulevaisuudessa taidettaan esille verkkoon. Kuitenkin tätä toivoi vajaa puolet vastaajista (42/99). Näiden vastaajien mielestä taiteen esittäminen verkossa edellyttäisi etenkin parempia alustoja ja rahallisia korvauksia. Eräs vastaaja nosti esille laajemman tarpeen edistää digitaalista käytäntöä taiteen esittämisessä.

Muina paikkoina, johon vastaajat haluaisivat taidettaan esille tulevaisuudessa, mainittiin televisio, radio, elokuvafestivaalit sekä epätyypilliset tai ei-perinteiset näyttelytilat. Kaikkiaan taiteen esittämiseen liittyvien toiveiden toteutuminen edellyttää nykyistä laajempia mahdollisuuksia ja tiloja verkostoitumiseen, parempaa tiedonsaantia, portfoliotapaamisia sekä enemmän alustoja ammatilliseen vuorovaikutukseen.

4.3.2. Haastattelut ja työpajat

Asiantuntijoiden haastattelut nostivat esiin kyselyä täydentäviä teemoja liittyen taiteen levittämiseen ja esittämiseen. Yksi koskee tekijänoikeuksiin liittyvien osapuolten toisistaan poikkeavia näkökulmia. Erään haastateltavan mukaan taiteilijakunnassa esiintyy epäluuloja esimerkiksi taideteosten kuvien esittämiseen julkisuudessa: taiteilijat karsastavat esimerkiksi kaupungin kokoelmiin lukeutuvien teosten kuvien vapaata käyttöä vaikkapa markkinoinnissa, kun kaupungin näkökulmasta asiaa voidaan samaan aikaan pitää positiivisena, ajatellen, että taiteilija pääsee osaksi kaupungin mainontaa.

Rahoitusrakenteiden osalta haastatteluissa ilmeni, että teosten jälleenvyynti on vahvistumassa, mutta siinä missä kansainvälisesti teosten palatessa markkinoille niiden hinnat usein nousevat, Suomessa tapahtuu toisin päin.

Suomessa ”secondary market” on hintoja alentava ja alas vetävä, kun taas kansainvälisesti [...] se on niitä nostava. Eli tää on tosi mielenkiintoinen rakenne.
[H2]

Aiheeseen liittyy myös se, että suomalaiset taiteilijat useimmiten hakevat yhteistyötä suomalaisten gallerioiden kanssa, vaikka kanavat periaatteessa ovat auki suoraan myös kansainväliseen yhteistyöhön ulkomailla toimivien gallerioiden kanssa. Haastatteluissa nostettiin esiin, että Suomessa on paljon enemmän hyviä taiteilijoita kuin kotimaiset kaupalliset galleriat pystyvät edustamaan. Tässä tilanteessa gallerioilla on suuri valta teosten hinnoittelussa. Eräs keskeinen kehittämistarve liittyy kansainvälistymismahdollisuuksia tukevan välittäjäportaan vahvistamiseen ja välittäjätahojen tukemiseen. Eräs haastateltava nosti positiivisena kehityksenä esiin gallerioiden messuavustukset, jotka Business Finland kuitenkin haastattelujen toteuttamisen jälkeen päätti lakkauttaa.

Taiteen levittämiseen ja esittämiseen kytkeytyy myös digitalisoitumiskehitys, joka erään haastateltavan mukaan nostaa esiin myös tekijänoikeusjärjestelmän kehittämistarpeita. Virtuaalimaailma on periaatteessa laajeneva ja hyvä alusta teosten jakeluun, mutta kun teos on esillä virtuaalisesti, korvauksia käsitellään toisin kuin fyysisissä näyttelyissä.

Välittäjäportaan rakenteiden tukeminen vaatisi liiketoiminnan perustamista ja tukemista, investointeja [...] miten voitaisiin tukea liiketoimintaa, jossa huomioidaan digitaalinen ja fyysinen ulottuvuus – suhde tuleviin asiakassukupolviin. [H3]

Tekijänoikeusjärjestelmän kehittämiselle on tarve verkkomaailmassa, sen juuret ovat 1960-luvulla, joka oli eri toimintaympäristö. [H7]

Kaikkiaan kaupallisen markkinan kehittämisen nähtiin edellyttävän avoimuutta ja pitkäjänteistä kehitystyötä, jossa myös taiteilijoilla itsellään on vastuuta vaikkapa kansainvälisten verkostojen rakentamisessa. Tässä yhteydessä esiin nousi jälleen huoli siitä, millaisia valmiuksia taiteilijat saavat koulutuksesta, sillä juuri verkostoitumisen taitoa, kykyä kohdata ihmiset sekä puhua omasta tekemisestään pidettiin kriittisinä menestystekijöinä.

Tulevaisuuden toimintaympäristön vahvistamiseen tähtäävänä toimenä haastatteluissa ehdotettiin muun muassa museoiden näyttelyiden pääsymaksutulojen osuuden allokontia taiteilijoille suhteessa kävijämääriin. Ehdotuksen tehneen haastateltavan mukaan tämä nostaisi esiin taiteilijoiden oman brändin ja rohkaisisi heitä kehittämään museonäyttelyiden konseptia ja sitoutumaan markkinointiin. Haastateltava myös muistutti, että julkisetkin museot saavat myydä nykytaiteilijoiden teoksia näyttelyistä; vain kokoelmien myynti on museoetiikkaan perustuvien säännösten perusteella kiellettyä. Museoiden ja taiteilijoiden välillä

on kuitenkin hänen mukaansa heikosti yhteisiä rakenteita, ja kannustimet teosmyynnin kehittämiseen ovat tällä hetkellä vähäisiä.

Rakenteita on viime vuosina kehitetty etenkin lähtien hallinnon tarpeista toimialanäkökulman sijaan. Virastorakenneuudistuksen myötä aloittava Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toiminnot yhdistävä Taide- ja kulttuurivirasto on visuaalisten taiteiden toimialalla merkittävä, sillä toimiala on useita muita aloja riippuvaisempi apurahoituksesta. Haastatteluissa uuden viraston perustaminen nähtiin mahdollisuutena muutoksiin, joissa alusta-, välittämis- ja koordinaatiotoimintoja vahvistettaisiin tukemaan visuaalisten taiteiden kehittämistä. Samalla nostettiin esiin alueellisten toimintojen järjestäminen, sillä virastorakenteen uudistuksen rinnalla Taite on uudistamassa perusteellisesti toimialarakennettaan ja muita toimintojaan.

Toinen haastatteluissa mainittu rakenteisiin vaikuttava toiminto on valtion ja säätiöiden yhteisvaroin toimiva Uudet klassikot -rahasto, joka kohdentaa rahoitusta vuorovuosin esittäville taiteille ja kuvataiteille (viimeksi vuoden 2024 haussa). Kuvataiteen alalla hakukelpoisia ovat galleriat ja taidelainaamot sekä muut näyttelytoimintaa ja teosten myyntiä yleisölle harjoittavat Suomessa rekisteröidyt kuvataiteen yhteisöt, joten rahaston toiminta painottuu vahvasti juuri taiteen levittämiseen ja esittämiseen.

Rahaston hakuohjeen mukaan tuen tulee hyödyttää myös niitä taiteilijoita, joiden teoksia näytetään tai myydään. Hakemuksessa tulee osoittaa, millä tavoin ja missä määrin mahdollinen tuki tulee hakijan edustamien taiteilijoiden hyväksi ja lopullinen tuki on sidottu myyntituloon, eli rahasto kannustaa kehittämään myyntiä.⁶ Rahaston toimintaa tunteva haastateltava totesi, että osa tukea saaneista gallerioista sai hyvin nopeasti vastikerahan maksimimäärän täyteen. Sama haastateltava kertoi, että toiminnalla tuetun taidelainaamotoiminnan keskilainaus on ollut 200 euroa.

Kolmantena suoraan rakenteiden kehittämiseen liittyvänä toimijana haastatteluissa mainittiin Frame Contemporary Art Finland, jonka nähtiin viime vuosien mittaan aktivoituneen toimialan kehittämispyrkimyksissään. Kuitenkin esimerkiksi toimialan verkostojen kehittämiseen kaivattaisiin haastateltavien mukaan lisää satsauksia. Jälleen vahvempi verkostoituminen nähtiin toimialan kehittymisen kannalta tarpeelliseksi.

Myös työpajakeskusteluissa kaikkien toimijoiden – taiteilijat mukaan lukien – verkostoituminen katsottiin välttämättömäksi toimialan vahvistamiseksi. CHART-messujen alustaja mainitsi, että Tanskassa yhteistyöverkostot kattavat itsestään selvästi myös kaupalliset galleriat, joiden tarpeita myös julkinen rahoitus

⁶ <https://uudetklassikot.fi/hakuohje/hakuilmoitus-2024/>

ymmärtää ja osaa tukea. Tanskassa galleriat tekevät edustamilleen taiteilijoille taiteilijakohtaiset liiketoimintasuunnitelmat. Suunnitelmat kattavat myös verkostojen merkitysten niin lyhyemmän (yksi vuosi) kuin pidemmänkin (viidestä kymmeneen vuotta) aikavälin tavoitteiden saavuttamisessa. Tanskaan nähden työpajoissa maalattu tilannekuva suomalaisesta toimialasta, jossa olemassa olevat rakenteet ovat siivutettuja ja vastaavat pienestä osasta toimialaa ilman toimivaa vuorovaikutusta ja kattavia verkostoja, on varsin heikko. Tanskan mallia soveltaen toimialalle tarvittaisiin lisää myyntiä, markkinointia, verkostointia ja brändin rakentamista osaavia ammattilaisia, jotka samalla ymmärtäisivät taiteilijan työskentelyprosesseja.

4.3.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteen levittäminen ja esittäminen

- Alumnikyselyn vastaajat myyvät useimmiten taidettaan itse suoraan ostajille, mutta lisämyyntiä toivotaan kanavista riippumatta. Moni alumnikyselyn vastaaja haluaisi myydä taidettaan tulevaisuudessa eri kanavien kautta useammin kuin nyt tekee.
- Toivottavin tapa myydä olisi tilausten tai toimeksiantojen kautta julkiselle sektorille. Julkisen sektorin ostot sisältävät taidemuseoiden lisäksi kuntien rakentamiseen liittyvän prosenttiperiaatteen. Valtio ei ole Suomessa sitoutunut prosenttiperiaatteen noudattamiseen. Julkisen taiteen tuottamiseen toivotaan lisää koulutusta.
- Alumnikyselyn vastaajat toivovat taiteilijajärjestöjen myyntitapahtumien kehittämistä muun muassa tuottajien palkkaamisella myyntitöihin, hinnoitteluneuvonnan tarjoamisella taiteilijoille, kuratoidumpien kokonaisuuksien esittämisellä sekä asiakashankintaan panostamisella.
- Taidelainaamojen kehittämistarpeina alumnikyselyn vastaajat mainitsivat esimerkiksi myynti- ja markkinointiosaamisen parantamisen, avoimet tilat ja paremman ripustuksen. Myös verkkolainatoiminnan kehittämistä ja lainaamojen valtakunnallista yhteistyötä toivotaan.
- Enemmistö vastaajista ja myös monet haastateltavat kokevat, että myynnin kasvattaminen vaatii ylipäättään nykyistä kattavampia ja vahvempia verkostoja sekä lisää tietoa välittäjätoimijoista. Toimeksiantoihin vastautamiseen toivotaan myös lisää koulutusta, neuvontaa ja tukea.
- Vaikka taiteen myynti ei kaikille vastaajille ole ensisijainen tavoite, kaikki haluavat taidettaan esille. Taidetta halutaan esille etenkin taidemuseoihin.
- Esittämistoiveiden toteutuminen edellyttää etenkin verkostoitumisen keinoja ja paikkoja: tietoa, portfoliotapaamisia ja alustoja ammatillisiin kohtaamisiin.

- Toimialan kokonaisuuden kehittämiseksi alalle tarvittaisiin lisää liiketoimintaosaamista.

4.4. Taiteen keräily ja kokoelmat

Keräily ja kokoelmat liittyvät ensi sijassa taidekokoelmien muodostamiseen ja ylläpitoon, joka kattaa myös teosten konservoinnin ja suojaamisen kaltaisia kysymyksiä (vrt. Sokka ym. 2024). Keräily ja kokoelmat linkittyvät taidemarkkinoihin eri muodoissaan. Kuten muutenkin kehämallissa, kehän muiden osien toimivuus on olennaista tämän osan toimivuuden kannalta. Esimerkiksi hyvin toimivat taiteen esittämisen ja levittämisen rakenteet edistävät taiteen keräilyä, mutta keräily linkittyy myös moniin muihin toimintoihin ja niitä tukeviin rakenteisiin: esimerkiksi hyvät työskentelytilat mahdollistavat työhuonevierailuja, ja yhteisöllisen työskentelyn mahdollistavat tilat edistävät verkostoitumista, joka taas edistää taiteen esittämistä ja edelleen laajentaa mahdollisuuksia luoda kontakteja kokoelmia ylläpitäviin tahoihin ja toimijoihin.

Keräilyyn ja kokoelmiin vaikuttavat suoran julkisen rahoituksen lisäksi laajemmat rahoitusrakenteet, kuten edellä kuvattu esimerkki kaupallisten gallerioiden julkisesta tuesta Tanskassa osoittaa. Verotusratkaisut voivat osaltaan kiihdyttää tai hillitä taiteen keräilyä ja kokoelmien kartuttamista. Lopulta nämä vaikuttavat suoraan luovan taiteellisen työn mahdollisuuksiin toimialla.

4.4.1. Alumnikysely

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, millaisiin kokoelmiin he toivoisivat teostensa kuuluvan tulevaisuudessa ja miksi. Yleisin toive oli teosten sisällyttäminen taidemuseoiden kokoelmiin sekä Suomessa että kansainvälisesti. Yksi usein mainittu erityistavoite oli, että teokset hankittaisiin Kansallisgalleriaan. Näitä toiveita perusteltiin useilla seikoilla: museokokoelmat varmistavat, että teokset tulevat osaksi taidehistoriallista tallennetta, että niistä huolehditaan asianmukaisesti, ja että ne ovat yleisön saatavilla näyttelyiden kautta.

Museoiden jälkeen yleisimmin mainittuja toiveita olivat teosten hankkiminen yksityisten säätiöiden ja keräilijöiden kokoelmiin, sekä toive saada teoksia ylipäänsä minkä tahansa tyyppiisiin kokoelmiin. Vain muutama vastaaja toivoi nimenomaisesti teostensa päätymistä kunnallisten tai yrityskeräilijöiden kokoelmiin. Kuntien osalta vastauksissa kuitenkin korostettiin paikallisten kokoelmien symbolista merkitystä.

Alumnikyselyn vastaajilta tiedusteltiin myös, mitä tarvittaisiin toivotun tulevaisuuden toteuttamiseksi. Heidän näkökulmastaan museokokoelmiin

pääseminen edellyttäisi vähintään, että teokset ovat esillä arvostetuissa gallerioissa, joissa museohankintojen ammattilaiset voivat kohdata ne. Museoilta toivotaan lisää kuraattoritoimintaa ja suurempia hankintabudjetteja. Pienemmistä kolmannen sektorin gallerioista, erityisesti Helsingin seudun ulkopuolelta, teosten myyminen kokoelmiin koettiin vaikeammaksi.

Kuntien tasolla toivottiin paremmin saatavilla olevaa tietoa kuntien hankintakäytännöistä sekä paikallisten kokoelmien kuratointiosaamisen lisäämistä. Yrityskokoelmiin pääsyn nähtiin edellyttävän esimerkiksi aktiivisempaa taiteilijoiden töiden esilletuomista gallerioiden, mutta myös taiteilijajärjestöjen toimesta. Monet vastaajat toivovat teostensa saavan myös keräilyn ja kokoelmiin valinnan kautta julkista huomiota. He liittivät toisiinsa myös julkisen huomion ja ammatillisten verkostojen vahvistamiseen.

Avoimista kysymyksistä nousi useita ehdotuksia kansainvälisten taidemuseoverkostojen vahvistamiseksi. Esimerkiksi Suomen kansainväliset kulttuuri-instituutit voisivat tehdä yhteistyötä museokuraattoreiden kanssa, museokokoelmien edustajia voitaisiin kutsua Suomeen tapaamaan taiteilijoita, tai päinvastoin suomalaisille taiteilijoille voitaisiin tarjota mahdollisuuksia tavata kuraattoreita ulkomailla. Kansainvälisen näkyvyyden lisäämisessä tietyt erikoistunutta asiantuntemusta edustavat organisaatiot, kuten Frame Contemporary Art Finland ja taiteilijaresidenssiohjelmat, nähtiin potentiaalisina toimijoina, jotka voisivat tukea säännöllisiä, avoimien hakuprosessien kautta järjestettäviä portfolio tapaamisia.

4.4.2. Haastattelut ja työpajat

Haastatteluissa keräilyyn ja kokoelmiin viitattiin selvästi vähemmän kuin kehämallimme edellisiin osiin. Julkisen taiteen osalta todettiin, että taidemuseoiden hallinnoimissa julkisen taiteen prosesseissa työ päättyy taiteilijan kannalta siihen, että hän toimittaa teosselvityksen, johon sisältyy teoksen huoltosuunnitelma. Sen jälkeen teos siirtyy kokoelmahallinnan piiriin. Julkisen taiteen viennissä käytössä oleviin kokoelmanhallintajärjestelmiin nähtiin myös puutteita, jotka jäivät kuitenkin maininnan tasolle ja tarkentamatta.

Gallerioille suurimmat kokoelmia kartuttavat tahot nähtiin tärkeinä asiakaina. Tällä hetkellä kokoelmiin hankintoja tekevät pikemmin säätiöt kuin julkiset taidemuseot. Myös muu myynti yksityisille tahoille on lisääntynyt.

Gallerioissa myynti on mennyt enemmän ja enemmän yksityiskokoelmiin ja säätiöiden kokoelmiin. Säätiöt on gallerioiden parhaimpia asiakkaita, ei enää museot kuten aiemmin [...] harvemmin nykyään museot ostaa suoraan näyttelyistä ja nyt puhutaan valtiollisista ja isommista museoista. [H2]

Myös työpajoissa todettiin, että julkisen sektorin hankinnat ovat kutistuneet, ja yksityisiä ostajia tulisi kannustaa ja rohkaista taidehankintoihin. Yksityisen keräilyn lisäämiseksi kaivattiin keräilyn alkuun pääsemisen tapojen helpottamista. Kaiken kaikkiaan toistaiseksi yksityisten keräilijöiden määrä koettiin edelleen pieneksi, mutta sen kasvattaminen mahdolliseksi. Jälleen vertailukohtaa haettiin Tanskasta, jossa taidemarkkinoiden koettiin toimivan huomattavasti paremmin kuin Suomessa. CHART:in johtaja kertoi verovähennysten vaikuttavan merkittävästi yksityisen keräilyn aktiivisuuteen. Myös toimialan ja yritysten välinen yhteistyö on huomattavasti Suomea kehittyneemmällä tasolla, mikä lisää keräilyä ja kokoelmia.

4.4.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taiteen keräily ja kokoelmat

- Alumnikyselyn vastaajat toivovat verkostoitumismahdollisuuksien kehittämistä etenkin taiteen saamisessa ulkomaisiin kokoelmiin. Verkostoitumis- ja kohtaamismahdollisuudet voivat toteutua esimerkiksi portfoliotapaa-misten ja työhuonevierailuiden muodossa.
- Taidemuseoilta toivotaan enemmän kokoelmahankintoja sekä avoimuutta näyttelysuunnitteluun ja kokoelmapoliittisiin ohjelmiin. Alumnikyselyn vastaajat toivovat etenkin julkisten kokoelmien ylläpitäjiltä parempaa viestintää kokoelmapoliitikoistaan ja siitä, miten teoksia hankitaan kokoelmiin.
- Toimialan ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö on Suomessa heikkoa.

4.5. Taidekritiikki ja tutkimus

Kritiikin ja tutkimuksen kautta levitetään tietoa, tulkitaan ja kehystetään visuaalista taidetta ja toimialaa, edistetään julkista keskustelua sekä tallennetaan sitä tulevan tutkimuksen ja taiteellisen luomisen pohjaksi. Kuten edellä käsitellyt regeneratiivisen kehän osa-alueet, myös taidekritiikki ja tutkimus kytkeytyy tiiviisti toimialan muihin toimintoihin. Esimerkiksi taiteilijakoulutus antaa ensi sijassa valmiuksia taiteelliseen luomiseen, mutta myös tukee muuta taiteilijoiden ammatillista osaamista, tarjoaa jo opiskeluaikana kehittyviä verkostoja, ja osaltaan ylläpitää ja kehittää taidekeskustelua sekä taiteen arviointia (Sokka ym. 2023).

Edellä (Taulukko 1) tunnistimme taidekritiikkiä ja tutkimusta koskeviksi julkisiksi rakenteiksi koulutusjärjestelmän, merkittävän julkisen rahoituksen turvin toimivan YLE:n kulttuuritarjonnan, sekä tietyt julkiset rahoitusrakenteet, jotka kohdentuvat erityisesti kehän tähän osaan. Monia näistä rakenteista on rahoituksen tasolla mitaten heikennetty (Sokka & Nokela, 2025).

Yleisradion on sitä koskevan lain mukaan edistettävä korkealaatuista journalismia. Yhtiön rahoitusta on viime vuosina leikattu, mutta yksi sen tehtävistä on silti edelleen kotimaisen kulttuurin ja taiteen tuottaminen, luominen, kehittäminen ja säilyttäminen (1380/1993, 7 §). Laissa yhtiölle taataan myös mahdollisuus tuottaa tekstimuotoisia sisältöjä nimetyistä teemoista, joista yksi on kulttuuri.

Kulttuurilehtitukea on kuluvan hallituskauden aikana leikattu merkittävästi, ja leikkauslinja näyttää jatkuvan. Taike uutisoi syksyllä 2025 kohdentavansa hallituksen päättämiä säästöjä 700 000 euron verran kulttuurin osallistumisen ja saavutettavuuden määrärahoihin, joista myös kulttuurilehtien ja verkkojulkaisujen yleisavustukset maksetaan.⁷

Kulttuurijournalismin tilan heikkenemisestä on keskusteltu paljon viime vuosina. Esimerkiksi säätiöt ovat reagoineet tilanteeseen tukemalla kritiikkiä; muun muassa Koneen Säätiö on rahoittanut Kritiikki näkyy -hanketta ja Suomen Kulttuurirahasto kriittikkokoulutuksia. Nimenomaan kuvataidekritiikin näkyvyys on perinteisten kanavien kuten sanomalehtien ja erikoistuneiden aikakauslehtien sivuilla pienentynyt. Tilalle on kehittynyt verkkoalustoilla, blogeissa ja sosiaalisessa mediassa käytävää keskustelua, joka ei juuri tarjoa ammattikritikoille toimeentuloa (esim. Lampela 2025).

4.5.1. Alumnikysely

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, millaisissa yhteyksissä he haluaisivat omasta taiteestaan kirjoitettavan tai julkaistavan tulevaisuudessa ja miksi. Lisäksi kysyttiin, mitä vaatisi, että toivottu tulevaisuus olisi mahdollinen.

Suurin osa vastauksista korosti taidekritiikin ja arvostelujen merkitystä. Samalla todettiin kulttuurijournalismille mediassa annetun tilan väheneminen. Vastaajien toiveissa olivatkin suuremmat resurssit kriittisten arvioiden kirjoittamiseen ja niille annetun mediatilan kasvattaminen. Vastaajat myös toivoivat, että taide voisi näkyä nykyistä useammin yleisen uutisoinnin osana niin paikallisella kuin kansallisellakin tasolla. Rinnakkainen toive oli, että taidetta käsittelevä keskustelu laajenisi ammatillisen "taidemaailman" ulkopuolelle ja siten tavoittaisi laajemman media-alan. Muita toivottuja julkaisukanavia olivat omaehtoisesti julkaistut materiaalit ja taidekirjat. Monet vastaajat toivoivat myös, että heidän työstään tehtäisiin akateemista tutkimusta.

Jotta taiteilijoiden työstä kirjoitettaisiin, näyttelyihin osallistuminen sekä omasta työstä viestiminen ja sen markkinointi koettiin välttämättömiksi. Tämä

⁷ <https://www.taike.fi/fi/uutiset/taiken-valtionavustuksiin-13-miljoonan-euron-leikkaus-vuodelle-2026>

vaatii kykyä oman työskentelyn sanallistamiseen taiteilijalta itseltään. Jotkut vastaajat toivoivat teosten näkyvyyttä mahdollisimman laajasti eri alustoilla. Tämäkin edellyttäisi heidän näkemyksensä mukaan erityisesti henkilökohtaisten ja ammattillisten verkostojen vahvistamista.

Vastaajat näkivät, että varsinaisen kritiikin lisäksi mediassa voisi olla enemmän kirjoituksia taiteellisista prosesseista, yhteistyöstä ja muista taiteellisen käytännön osa-alueista. Yksi vastaaja toivoi, että mediassa julkaistaisiin enemmän taiteilijaprofiileja, mikä tarjoaisi taiteilijoille mahdollisuuden puhua töistään omalla äänellään.

4.5.2. Haastattelut ja työpajat

Haastatteluissa kritiikki ja tutkimus eivät nousseet keskiöön, vaikka kaikilta haastateltavista kysyttiin aihepiiristä. Yleisellä tasolla todettiin, että tätä osa-aluetta tulisi kehittää. Kohdennettuna kehitysmahdollisuutena nähtiin virastorakenneuudistus, jossa eri organisaatioiden yhdistyminen saman katon alle voisi mahdollistaa esimerkiksi sähköisten alustojen ja mediapalvelujen parantamisen.

Eniten aihepiiri herätti näkemyksiä julkisesta taiteesta. Haastateltavien kokemuksen mukaan julkinen taide jää kritiikissä ja laajemmassakin julkisessa keskustelussa usein pimentoon.

Julkinen taide vain valmistuu – ei avajaisia, lehdistötiedotetta yms. [H4]

Julkinen taide - tosi vähän siis lehdissä. Näkee tosi harvoin. ... ne ei ole mitään turhia asioita. Ja niillä on merkitystä yhteisölle ja kaikille siinä asuinympäristössä, ... mutta tätä keskustelua ei ole, ei ole kanavaa tuoda tällaisia asioita esiin. [H1]

4.5.3. Tunnistettuja kehittämistarpeita: taidekritiikki ja tutkimus

- Tulevaisuudessa suuri osa alumnikyselyn vastaajista toivoo taidejournalismin tilanteen kohenemista. Vastauksissa nostettiin esiin taiteeseen liittyvän palstatilan pieneneminen etenkin sanomalehdistössä.
- Omaan taidetta koskevan kirjoittamisen ja julkaisutoiminnan koettiin vaativan mahdollisuuksia oman taiteen julkiseen esittämiseen sekä aktiivisuutta omasta työstä viestimisessä.
- Moni vastaaja toivoisi tulevaisuudessa, että omasta taiteesta kirjoitettaisiin tutkimuksessa. Tämänkin edellytykseksi vastaajat näkivät teosten tekemiseen ja esittämiseen liittyvän näkyvyyden.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Visuaalisten taiteenalojen toimialarakenteet menestyksen edistäjänä -kehittämishankkeessa analysoimme, miten suomalaiset visuaalisten alojen ammattitaiteilijat kokevat nykyiset rakenteelliset olosuhteet omalla alallaan sekä sen, miten rakenteita tulisi kehittää, jotta ne tukisivat paremmin heidän ammatillista kehitystään tulevaisuudessa.

Visuaalisten taiteiden toimialan rakenteet liittyvät tiiviisti poliittisiin päätöksiin koskien politiikan prioriteetteja ja preferenssejä (vrt. Gray 2016). Myös rakenteiden kehittäminen kytkeytyy poliittisiin päätöksiin, joiden kautta voidaan tukea tai vaikeuttaa erilaisten toimijoiden mahdollisuuksia osallistua toimialan kehittämiseen. Kuten Gray (2016:125) toteaa, uusien järjestelyjen luomista tarkastellaan tyypillisesti mahdollisuuksien ja liikkumatilan luomisen näkökulmasta.

Grayn rakenneajattelun mukaan *makrotason* tekijät liikkuvat ensisijaisesti ideologien, rationaalisuuksien ja legitimointien tasolla. Suomalainen kulttuuripolitiikka sekä sen osana toimiva taide- ja taiteilijapolitiikka nojaavat Suomen perustuslakiin, jossa turvataan taiteen vapaus ja jokaisen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Lokakuussa 2025 eduskunnassa hyväksytty *Kulttuuripoliittinen selonteko* (VN 2024) toimii politiikka-alueen ohjaavana yleisdokumenttina. Siinä kulttuuri nähdään vahvana ja yhdistävänä voimana kestävän, elinvoimaisen ja inhimillisemmän tulevaisuuden rakentamisessa.

Rakenteellinen *mesotaso* kattaa päätökset politiikan prioriteeteista ja painotuksista, politiikan hallinnan, politiikkaideat ja politiikkainstrumenttien valinnan. Mesotason rakenteet voivat toimia siltana instituutiotason ideoiden ja yksilön toimijuuden välillä. Mesotason rakenteisiin lukeutuvat ne taide- ja taiteilijapolitiittiset rakenteet, joita olemme tässä raportissa käyttäneet lähtökohtana visuaalisten taiteiden toimialan analyysissä (Taulukko 1).

Tässä hankkeessa olemme liikkuneet rakenteiden *mikrotasolla*, johon Gray sijoittaa organisaatiokohtaiset käytännöt ja välineet, henkilöstön ja asiantunteumuksen sekä taloudelliset instrumentit. Tämä on myös se taso, johon kohdistuvat suurimmat paineet, odotukset ja vastuut toimialan kehittämiseksi, vaikka on selvää, että ilman mesotason muutoksia ja makrotason syvempää tarkastelua rakenteiden kokonaisvaltaisempi kehittäminen on vaikeaa.

Tässä yhteenvedossa tarkastellaan rakenteellisten tasojen ja toimijuuksien suhdetta analyysin tulosten perusteella. Esitämme myös konkreettisia kehittämisehdotuksia siitä, miten vastuita toimialan rakenteiden kehittämisestä voisi jakaa.

5.1. Yleiset johtopäätökset

Hankkeen tulokset korostavat taide- ja taiteilijapolitiikan merkitystä taiteellisen työn rakenteiden muovaajana sekä vakaan toimintaympäristön turvaajana dynaamisessa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Samaan aikaan tulokset osoittavat, ettei rakenteita ole kaikin osin päivitetty vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä sekä toimialan kokonaisuutta. Toimiala ei itse pysty ratkaisemaan kaikkia ongelmia ilman uutta koordinoitua ja politiikkatoimia. Analyysin perusteella visuaalisten taiteiden toimialan rakenteellisiin ominaispiirteisiin Suomessa kuuluvat:

- Pirstaleisuus, siiloutuminen ja heikko koordinaatio.
- Aliresursointi (etenkin kolmannella sektorilla).
- Epätasapaino taiteilijoiden osaamisen ja markkinarakenteiden välillä.
- Kasvuhaluus, mutta ilman tarvittavia välineitä (myynti, kansainvälistyminen, oikeudellinen osaaminen, hinnoittelu).
- Riippuvaisuus apurahoista, jotka ovat riittämättömiä ja kohdeapurahojen osalta myös rahoitusleikkausten kohteena.
- Tarpeet ja toiveet yhteistyölle, mutta ilman pysyvää verkostoa tai koordinoivaa toimielintä.
- Suuntautuminen tulevaisuuteen, mutta ilman rakenteellisia mahdollisuuksia toteuttaa toiveita (puutteita työryhmätyön mahdollisuuksissa, tiiloissa, kansainvälisissä verkostoissa ja toimeksiantojen määrässä).
- Toimialan kasvavasta kiinnostuksesta huolimatta heikko kytkös yritys- ja elinkeinorakenteisiin.
- Heikko viestinnällinen näkyvyys, mikä heikentää yleistä arvostusta.

Nykyisessä toimintaympäristössä rakenteiden kehittäminen ei ole yksinomaan julkisen kulttuuripolitiikan vastuulla, vaan se vaatii monien eri toimijoiden osallistumista. Toimialan elinvoimaisuuden kannalta on olennaista, että sen eri osissa ja toiminnoissa on vahvoja ja keskenään verkostoituneita toimijoita julkisen sektorin lisäksi myös yksityisellä ja kolmannella sektorilla.

Koulutuksessa syntynyttä osaamista, erityisesti korkeimmalla tasolla, ei voi ohittaa, kun pyritään suuntaamaan asenteita ja asiantuntemusta vastaamaan toimialan rakenteellisia kehittämistarpeita. Toimialan kaikki toimijat – erityisesti olemassa olevat kuvataiteen ammatilliset verkostot – ovat tärkeitä verkostojen ja yhteistyön kehittämisessä.

Myynnin osalta keskeisiä julkisen sektorin kumppaneita taidepolitiikassa ovat elinkeinoelämän toimijat kuten työ- ja elinkeinoministeriö ja Business

Finland; myös tässä havaitaan tarve laajentaa verkostoja julkisen, kolmannen ja yksityisen sektorin välillä. Tehokas yhteistyö edellyttää vastuuta ja koordinointia – rooleja, joissa julkisella kulttuuripolitiikalla voisi olla merkittävä tehtävä, vaikka uusia rahoitusresursseja ei lisättäisikään.

Hankkeen tulokset osoittavat kehitystarpeita kaikissa regeneratiivisen kehämallin solmukohdissa visuaalisten taiteiden toimialalla. Koulutus on merkityksellistä kaikissa kehän osissa luomisesta arviointiin. Alumnikyselyn tulokset osoittivat jatkokoulutukseen liittyviä tarpeita ja toiveita jokaisessa etenkin luomisessa ja tuotannossa sekä levittämisessä ja esittämisessä. Nämä tarpeet heijastavat sitä, mitä taiteilijat kokivat tarvitsevänsä voidakseen työskennellä haluamallaan tavalla tulevaisuudessa. Yleisimmät jatkokoulutustarpeet liittyvät taiteen myyntiin julkisten ja yksityisten tilaustöiden kautta. Hinnoittelu mainittiin usein koulutusta vaativana alueena, samoin myyntistrategian kehittäminen, neuvottelutaidot ja ohjeistus sopimuskäytännöistä.

Tulokset korostavat, että taiteilijat haluavat monipuolistaa tulovirtojaan eri kanavien kautta. Vaikka kiinnostus taiteen myynnin lisäämiseen on selkeä, taiteilijat korostavat välittäjien roolin vahvistamisen tarvetta. Myynnin lisääminen liittyy tiiviisti regeneratiivisen kehän muihin osiin ja vaatii vahvempia verkostoja kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, osaamisen kehittämistä sekä laajempaa taiteellisen työn levitystä. Myynnin ja välittäjäroolien tukeminen edellyttää paitsi kohdenettuja kulttuuripoliittisia toimia, myös parempaa visuaalisten taiteiden toimialan tuntemusta ja tunnistamista yritys- ja elinkeinoelämän tukirakenteissa.

Myyntitulot ja tekijänoikeuskorvaukset ovat kasvavan kiinnostuksen kohteita: kaksi kertaa useampi alumnikyselyn vastaaja ilmaisi halunsa rahoittaa työtään näiden kautta tulevaisuudessa verrattuna nykytilanteeseen. Visuaalisten taiteiden ala saa kuitenkin edelleen suhteellisen vähän suoraa tekijänoikeustuloa verrattuna moniin muihin aloihin (ks. Sokka ym. 2023: 120). Taiteilijakyselyn tulokset osoittivat myös, että tekijänoikeusjärjestelmän tietyt osa-alueet – kuten ero näyttelypalkkioiden ja näyttelykorvausten välillä – eivät ole tällä hetkellä hyvin ymmärrettyjä.

Taiteen esittämiseen ja levittämiseen liittyvät nykyiset rakenteet ovat huomattavan monimuotoisia. Tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että toimialalta puuttuu kattava verkostoitumisen ja koordinoinnin rakenne, joka voisi tehokkaasti yhdistää taiteilijat muihin toimijoihin ja sidosryhmiin. Vaikka eri organisaatiot harjoittavat koordinointia, kyseessä ovat usein kolmannen sektorin toimijat, joilla on yhä niukemmat julkiset resurssit.

Taidekritiikki ja tutkimus ovat keskeisessä roolissa paitsi luovan prosessin tukemisessa, myös myynnin ja näyttelymahdollisuuksien edistämisessä. Vaikka julkinen sektori ei yksin pysty ylläpitämään taidejulkaisutoimintaa, olemassa olevien rakenteiden – kuten Ylen ja taidejournalismin julkisen rahoituksen –

merkitys on tunnustettava. Viimeaikaiset leikkaukset Ylen rahoituksessa ovat kohdistuneet näihin jo valmiiksi niukkoihin alueisiin samalla, kun valtion tuki kulttuurijournalismille on vähentynyt.

5.2. Konkreettiset kehittämis ehdotukset

Hankkeen johtopäätökset osoittavat tarvetta joukolle konkreettisia visuaalisten taiteiden toimialan rakenteisiin ja niiden vahvistamiseen liittyviä kehittämis ehtotuksia. Tässä luvussa jaottelemme ehdotukset kolmeen kokonaisuuteen: siihen, mitä eri toimijat voivat tehdä nykyisillä resursseilla tai niiden uudelleen suuntaamisella; siihen, mitä voidaan tehdä laajemmin yhdessä toimialan sisällä lisäresursoinnin tai resurssien uudelleen suuntaamisen kautta; sekä siihen, mitä voidaan tehdä laajempien kulttuuripoliittisten muutosten ja laajemman yhteiskunnallisen ohjauksen kautta. Lisäksi taulukkoon 2 on tiivistetty joukko keskeisiä tahoja ja vastuita toimialan kehittämisessä.

5.2.1. Voidaan tehdä nyt nykyisillä resursseilla tai niiden uudelleen suuntaamisella

- Järjestöt ja korkeakoulut voivat yhteistuumin perustaa lisääntyvän yhteistyön foorumin (esimerkiksi säännöllisesti kokoontuva pyöreän pöydän malli) visuaalisten taiteiden toimialalla.
- Toimijat voivat keskustelun ja vuorovaikutuksen kautta selkeyttää entisestään rooleja nykyisissä rakenteissa. Esimerkkejä rooleista voivat olla Frame Contemporary Art Finlandin toiminta kansainvälistymisen ja välittäjäverkoston rakenteissa, tulevan Taide- ja kulttuuriviraston rooli koordinaatiossa ja alueellisen näkökulman edistämässä sekä Suomen Taiteilijaseuran rooli toimialan kolmannen sektorin vahvistajana.
- Korkeakoulut voivat osana opetustaan päättää vastaamisesta jatkokoulutustarpeisiin kuten:
 - tekijäoikeuden kattavampaan huomiointiin,
 - yrittäjyysmoduuleihin (myös osana pakollista opetustarjontaa),
 - koulutukseen hinnoittelusta, sopimuksista ja myyntistrategioista,
 - verkostoitumisen simulointikurssit (portfolio-pitchit, tapaamiset),
 - tuottaja–kuraattori–taiteilija-yhteisopetukseen (kolme näkökulmaa samaan kurssiin).
- Kolmannen sektorin toimijat kuten taiteilijajärjestöt voivat levittää tietoa koulutustarjonnasta taiteilijakunnalle sekä tarjota matalan kynnyksen neuvonta- ja mentorointipalveluja kuten avoimia koulutuksia julkisen taiteen tarjouspyyntöihin vastaamisesta. Lisäksi ammattimaisempia

käytäntöjä voidaan edistää kuratoitujen myyntitapahtumien tai projektien palkkattavien myyntiagenttien kautta. Taiteilijajärjestöt voivat tuottaa kuratoituja myyntikokonaisuuksia tuottajien kanssa.

- Galleriat ja järjestöt voivat kasvattaa läpinäkyvyyttä muun muassa kehittämällä avoimen hinnoitteluoppaan. Lisäksi ne voivat edistää keräilijäkunnan analyysia ja segmentointia sekä tarjota mallisopimuksia taiteilijoille. Osana gallerioiden yleisötyötä voidaan kehittää keskustelutilaisuuksien, opastusten ja nuorille taiteesta ja keräilystä kiinnostuneille kävijöille suunnattujen tapahtumien järjestämistä.
- Taidemuseot voivat lisätä avoimuutta hankintaperiaatteistaan (kotisivut, avoimet keskustelutilaisuudet).
- Kuvasto voi edelleen selkeyttää näyttelykorvausten käytäntöjä tekijöille ja järjestäjille.
- Taidelainaamot voivat kehittää edelleen palveluitaan, myyntiosaamistaan ja markkinointiaan.

5.2.2. Voidaan tehdä yhdessä laajemmin toimialan sisällä lisäresursoinnilla tai resurssien uudelleen suuntaamisella

- Luodaan pysyvä verkosto tai konsortio, joka kokoaa järjestöt, koulut, säätiöt sekä julkiset toimijat visuaalisten taiteiden toimialalla.
- Kokeillaan kevyitä pilottiyhteistyöformaatteja kuten eri toimijoiden toteuttamia yhteisiä koulutuksia (esim. myynti, sopimukset), jaettuja mentorointiohjelmia sekä kolmannen sektorin toimijoiden kehittämisohjelmia.
- Käynnistetään yhteinen sopimus- ja neuvotteluosaamisen palvelu.
- Käynnistetään yhteinen alumniohjelma, johon voi kuulua kohdennettua jatkokoulutusta, myynti- ja markkinointiohjelmia sekä kansainvälisten tuottajien workshopeista koostuvia intensiivijaksoja. Toteutuksesta voivat vastata yhteistyössä keskeiset koulutus-, järjestö- ja kansainvälistämistojimijat (Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Suomen Taiteilijaseura, Frame Contemporary Art Finland).
- Luodaan kansallinen myynti- ja markkinointiohjelma, joka yhdistää asiantuntemusta kansainvälisistä verkostoista (Frame Contemporary Art Finland), tekijänoikeudesta (Kuvasto) sekä gallerioista ja myyntikanavista (galleristit, Suomen Taiteilijaseura). Osana ohjelmaa voidaan:
 - järjestää lisää portfoliotapaamisia kotimaisten ja ulkomaisten gallerioiden kanssa,
 - kehittää työhuonevierailuohjelmaa museoiden kuraattoreille,

- järjestää kokoelmaostajien tapaamisia ja vierailuja,
- toteuttaa kansainvälisten kokoelmien ostajiin kohdistuva workshopsarjaostajille ja myyjille,
- kehittää taiteilijoiden ja galleristien yhteisiä koulutuksia, joissa käsitellään keräilyä, kaupallisten gallerioiden ja taiteilijoiden odotuksia sekä kansainvälisen portfolion rakentamista.
- Luodaan yhteinen digitaalinen visuaalisen taiteen alusta, joka yhdistää taiteilijat, ostajat, tuottajat ja galleriat.
- Tuotetaan yhteistyössä valtakunnallisia tapahtumia kuten "Galleriaviikko" ja "Kuvataiteen päivä".
- Korkeakoulut voivat kehittää tutkimusyhteistyötään yhdessä taiteilijoiden kanssa esimerkiksi toteuttamalla hankkeita, joissa analysoidaan nykytaiteen ilmiötä sekä järjestämällä säännöllisiä taiteilija–tutkija–kriitikko-koh-taamisfoorumeita. Koulut ja taiteilijat voivat luoda pitkäkestoisia residens-siyhteistyömuotoja.
- Liitot, järjestöt ja korkeakoulut voivat yhdessä säätiöiden ja medioiden kanssa lisätä yhteistyökampanjoilla taidejournalismin näkyvyyttä.

5.2.3. Vaativat kulttuuripoliittisia toimia

- Valtio ja toimijat perustavat uuden toimielimen tai visuaalisten taiteiden neuvoston, jolla on julkinen mandaatti toimialan kokonaisvaltaisen kehityksen koordinoimiseksi.
- Valtio vahvistaa rooliaan kolmannen sektorin tukemisessa, järjestöjen hallinnollisen taakan keventämisessä sekä rahoitusrakenteiden kehittämisessä nykyistä pitkäjänteisempään ja ennakoitavampaan suuntaan.
- Sisällytetään taidekorkeakoulujen rahoitusmalliin työllistymis- ja uraseurannan elementti ja lisätään rahoitusta jatkokoulutukseen.
- Valtio sitoutuu prosenttiperiaatteeseen julkiselle taiteelle.
- Julkinen sektori kasvattaa taidehankintojensa resursointia sekä turvaa taidemuseohankintojen pitkäjänteistä rahoitusta.
- Valtio tarjoaa verokannustimia yksityiselle keräilylle (vrt. Tanska) sekä lahjoituksille ja taidemyynnin edistämiseksi.
- Valtio palauttaa ja vahvistaa taidejournalismin ja -kritiikin julkisia rakenteita (Yleisradio, kulttuurilehtituki) sekä turvaa Ylen kulttuuritoimitusten rahoitusta.

Taulukko 2. Keskeisiä tahoja ja vastuuta visuaalisten taiteiden toimialan kehittämisessä.

Toimija	Keskeisiä vastuuta
Frame Contemporary Art Finland	kansainvälistyminen, galleriasuhteet, museoverkostot, portfolio tapaamiset
Kolmas sektori	galleriavuokrasta luopuminen, ammattimaiset palvelut, markkinointi
Kunnat	julkinen taide, tilakysymykset, edulliset työtilat
Kuvasto	tekijänoikeusosaaminen, käyttö- ja näyttelykorvaukset, digitaalisen esittämisen oikeudenhallinta
Suomen Taiteilijaseura	kolmannen sektorin kehittäminen, galleriatoinnin laadun parantaminen, neuvonta
Säätiöt	pitkäjänteiset apurahat ja muut rahoitusrakenteet, jatkokoulutuksen tukeminen
Taide- ja kulttuurivirasto	kotimainen koordinointi, alueellinen kehittäminen, pysyvät verkostot
Taidemuseot	avoimuus hankintaperusteista, työhuonevierailut, ostojen kasvattaminen
Taideyliopiston Kuvataideakatemia, ammattikorkeakouluverkosto	taiteilijakoulutuksen uudistaminen, jatkokoulutus, myynti- ja sopimusosaamisen vahvistaminen
Valtio	rahoitus ja politiikkatoimet, prosenttiperiaatteen sitoutuminen, verokannustimet

LÄHTEET

- Archer, M. (2003). *Structure, Agency and the Internal Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Alasuutari, P. & Kangas, A. (2020). The global spread of the concept of cultural policy, *Poetics*, 82(1), 1–13.
- ESSNet-Culture (2012). *European Statistical Network for Culture 2012 ESSnet – Culture. Final Report*.
- Flew, T. (2012). *The creative industries: Culture and policy*. SAGE Publications Ltd.
- Gray, C. (2016). Structure, agency and museum policies. *Museum & society*, 14 (1), 116–130.
- Heiskanen, I., Ahonen, P. & Oulasvirta, L. (2005). *Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Rensujeff, K., Sokka, S. & Koski, E. (2018). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2017: nuoret taiteentekijät*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Kautio, T., Kurlin, A., Rensujeff, K. & Sokka, S. (2020). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2019: Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M. & Renko, V. (2022). *Nykytaiteen ekosysteemeissä: Tapaustutkimus: Pro Artibus*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Renko, V., Leppänen, A., Lahtinen, E. & Sokka, S. (2023). *Taiteilijana Suomessa: ammattitaiteilijat Suomessa vuonna 2019*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Renko, V. & Sokka, S. (2024). *Taidemuseot alueensa ja toimialansa kehittäjinä*. Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M. & Sokka, S. (2019). *Suomen taide- ja taiteilijapolitiikka 2019*. Cupore.
- Holden, J. (2015). *The Ecology of Culture. A Report commissioned by the Arts and Humanities Research Council's Cultural Value Project*. Arts & Humanities Research Council.
- Jakonen, O., Kurlin Niiniaho, A., Oksanen-Särelä, K. & Sokka, S. (2021). *Mahdollisesti kulttuuria?: Valtion kulttuurirahoitus Suomessa vuonna 2019*. Cupore.
- Kuusimäki, T. (2022). *Yli vaaran vuosien. Kuvataiteilijan uuden työn koulutusmalli*. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Lampela, K. (2025). Kuvataidekritiikin kohtalonhetket. Miksi näyttelyarvioista tuli harvinaisuuksia? *Kritiikin uutiset*, 29.9.2025.
- Lahtinen, E., Ruusuvirta, M., Kautio, T., Rensujeff, K. & Leppänen, A. (2025). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2024: Taiteilijoiden työn rahoitus ja tuki*. Cupore.
- OKM (2009). *Päin näköä! Visuaalisten alojen taidepoliittinen ohjelma*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

- OKM (2018). Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OPM (2002). Taide on mahdollisuuksia: ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapolitiittiseksi ohjelmaksi. Taide- ja taiteilijapolitiittinen toimikunta TAO.
- Petrides, L. & Fernandez, A. (2020). The Successful Visual Artist: The Building Blocks of Artistic Careers Model. The Journal of Arts Management, Law, and Society, 50(6), 305–318.
- Pratt, A. C. (2022). Toward circular governance in the culture and creative economy: Learning the lessons from the circular economy and environment. City, Culture and Society, 29(1).
- Rautiainen, P. (2008) Suomalainen taiteilijatuki – Valtion suora ja välillinen taiteilijatuki taidetoimikuntien perustamisesta tähän päivään. Taiteen keskustoimikunta.
- Rigby, J. G., Woulfin, S. L. & März, V. (2016). Editorial Introduction. Understanding How Structure and Agency Influence Policy Implementation and Organizational Change. American Journal of Education, 122(3), 295–302.
- Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Leppänen, A. (2023). Taiteilijoiden työhyvinvointi. Taiteen ja kulttuurin barometri 2022. Cupore.
- Saukkonen, P. (2014). Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viimeaikainen kehitys. Cupore.
- Seikkula, A. (2025). Suomalaisten taidemarkkinoiden ja taidesijoittamisen uudet mahdollisuudet. Helsinki, Frame Contemporary Art Finland.
- Sjöberg, K. (2010). Nykytaiteen markkinarakenne, ansaintalogiikka ja uudet liiketoimintamallit. Luovan Suomen julkaisuja 2. Luova Suomi / Cupore.
- Sokka, S., Karttunen, S. & Luonila, M. (2025). Luovat alat kulttuuri-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa. Hajanaisista hallintorakenteista ilmiöpohjaiseen ohjaukseen. Cupore.
- Sokka, S. & Nokela, S. (2024). Valtio rahoitti kulttuuria vuonna 2023 yli miljardilla eurolla. Cupore.
- Sokka, S. & Nokela, S. (2025). Katsaus taiteen ja kulttuurin vapaan kentän rahoitusleikkauksiin ja niiden alueelliseen kohdentumiseen. Cupore.
- Sokka, S., Renko, V., Hirvi-Ijäs, M., Karttunen, S. & Lahtinen, E. (2023). Visuaaliset taiteet Suomessa: Selvitys toimialan rahoituksesta, rakenteista ja kehittämistarpeista. Cupore.
- Taike (2025). Taike tuki taiteen ja kulttuurin edistämiseen 2024. Taiteen edistämiskeskus.
- TEM (2020). Luovan talouden tiekartta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja.
- UNESCO (2009). 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS). UNESCO Institute for Statistics.

VN (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
Valtioneuvoston julkaisuja 2024:55.